

DE PARTIJSTATUTEN: EEN WET VAN MEDEN EN PERZEN?

EEN ANALYSE OVER DE MATE WAARIN BELGISCHE POLITIEKE PARTIJEN ZICH AAN DE EIGEN REGELS HOUDEN.

Aantal woorden: 20.468

Jasper De Paepe

Stamnummer: 01805627

Promotor: Prof. Dr. Audrey Vandeleene

Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van:

Master in de bestuurskunde en het publiek management

Academiejaar: 2019-2020

Vertrouwelijkheidsclausule

Ondergetekende verklaart dat de inhoud van deze masterproef mag geraadpleegd en/of gereproduceerd worden, mits bronvermelding.

Naam student: Jasper De Paepe

Woord vooraf

'Het is niet belangrijk hoe hard een hond kan bijten, wel hoe lang hij zijn beet kan houden'

-Jasper De Paepe, 2 juni 2020

De voorliggende masterproef is het sluitstuk van mijn opleiding Bestuurskunde en Publiek Management en bevat een onderzoek naar de mate waarin Belgische politieke partijen de eigen regels naleven. De thesis vereiste een intensieve inzet en draagt daartoe bij aan een bijkomende professionalisering van mijn kennis en vaardigheden. Deze masterproef had echter nooit haar huidige vorm gehad zonder de ondersteuning van enkele sleutelfiguren. Ik wil hen hierbij mijn dankbetuigingen aanbieden.

Vooreerst bedank ik mijn promotor Dr. Audrey Vandeleene die me de kans bood om een masterproef te schrijven over een onderwerp dat ik dermate interessant vind. Haar uitgebreide feedback en diepgaande inzichten hebben ervoor gezorgd dat ik mijn opleiding kan beëindigen met dit pronkstuk. Daarenboven hebben zowel haar enthousiasme als haar ambitie ervoor gezorgd dat mijn interesse binnen de academische wereld werd aangewakkerd.

Ten tweede wil ik ook mijn gezin bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun doorheen mijn studies. Zonder hun ondersteunende functie, was ik nooit uitgegroeid tot de persoon die ik vandaag ben.

Ten slotte wil ik de Universiteit Gent en haar medewerkers bedanken voor de interessante hoorcolleges en intrigerende personen die me naast kennis, ook levenswijsheid hebben aangereikt.

Inhoudsopgave

Vertrouwelijkheidsclausule	iii
Woord vooraf	iv
Lijst gebruikte afkortingen	vii
Lijst van tabellen.....	viii
Lijst van figuren	ix
1. INLEIDING	1
2. VOORAFGAANDE CONTEXT	5
2.1. Het Belgische kiessysteem.	5
2.1.1. De lijststem.....	7
3. THEORETISCH LUIK	9
3.1. Selectie van kandidaten	9
3.1.1. Verkiesbaren.....	10
3.1.2. Aspiranten	10
3.1.3. Kandidaten	10
3.1.4. Verkozenen.....	12
3.2. Formele selectiecriteria.....	15
3.3. Formulering onderzoeksvraag en hypothesen.....	25
4. ONDERZOEKSDESIGN: METHODE & DATA	30
4.1. Methode.....	30
4.1.1. Mixed methods.....	30
4.2. Operationalisering van de variabelen	35
5. EMPIRISCH LUIK.....	41

5.1.	Wettelijke bepalingen	41
5.1.1.	Criteria op het niveau van de kandidaat	41
5.1.2.	De inhoudelijke regels op lijstniveau: de samenstelling van de lijsten	42
5.1.3.	De vormvereisten op lijstniveau: ontvankelijkheidsvoorwaarden.....	44
5.2.	Bepalingen van de partijen.....	44
5.2.1.	Descriptieve analyse.....	45
5.2.2.	Verklarende analyse	58
6.	BESLUIT & DISCUSSIE.....	62
6.1.	Algemene conclusie.....	62
6.2.	Discussie	64
7.	Bibliografie.....	vii
7.1.	Literatuur.....	vii
7.2.	Krantenartikels	xv
7.3.	Wetgeving.....	xv
8.	BIJLAGEN	xvii

Lijst gebruikte afkortingen

N-VA: Nieuw-Vlaamse-Alliantie

PS: *Parti Socialiste*

CD&V: Christen-Democratisch en Vlaams

CDH: Centre démocrate humaniste

DEFI: *Démocrate Fédéraliste Indépendant*

Open VLD: Open Vlaamse Liberalen en Democraten

VB: Vlaams Belang

PP: *Parti populaire*

PVDA: Partij Van De Arbeid van België

PTB: *Parti du Travail Belgique*

MR: *Mouvement réformateur*

SP.A: Socialistische Partij Anders

Lijst van tabellen

TABEL 1. SELECTIECRITERIA OP HET NIVEAU VAN DE KANDIDAAT	32
TABEL 2. SELECTIECRITERIA OP HET NIVEAU VAN DE LIJST.....	33
TABEL 3. BELGISCHE PARTIJEN MET EEN INCLUSIEF SELECTORAAT TEN AANZIEN VAN BELGISCHE PARTIJEN MET EEN EXCLUSIEF SELECTORAAT.....	38
TABEL 4. VLAAMSE EN FRANSTALIGE PARTIJEN IN BELGIË OP HET NATIONALE NIVEAU	39
TABEL 5. HET AANTAL VROUWEN PER POSITIE OP DE KANDIDATENLIJSTEN BINNEN ELK NIVEAU.	43
TABEL 6. EVOLUTIE VAN HET AANTAL PAGINA'S VAN DE STATUTEN VAN BELGISCHE POLITIEKE PARTIJEN OP HET NATIONAAL NIVEAU.....	45
TABEL 7. TOPICLIJST TOEGEPAST OP DE STATUTEN VAN BELGISCHE PARTIJEN.	46
TABEL 8. VERHOUDING TUSSEN PARTIJEN MET STATUTEN INZAKE LEEFTIJD EN GENDER EN DE DAADWERKELIJKE KENMERKEN VAN DE KANDIDATEN (EIGEN DATASET).	50
TABEL 9. VERHOUDING TUSSEN PARTIJEN MET STATUTEN INZAKE OUDEREN EN DE DAADWERKELIJKE KENMERKEN VAN DE KANDIDATEN (EIGEN DATASET).	52
TABEL 10. SAMENVATTENDE TABEL OVER DE MATE WAARIN PARTIJEN HUN EIGEN REGELS NALEVEN (EIGEN DATASET).	55
TABEL 11. CORRELATIETABEL TUSSEN DE MATE VAN RESPECT VOOR DE REGELS (AFHANKELIJKE VARIABELE) EN DE ONAFHANKELIJKE VARIABELEN SELECTIEPROCEDURE, TAAL EN IDEOLOGIE.	58
TABEL 12. GEMIDDELDE SCORES INZAKE RESPECT VOOR DE EIGEN REGELS TUSSEN PARTIJEN MET DIRECTE EN INDIRECTE INSpraak.	58
TABEL 13. GEMIDDELDE SCORES INZAKE RESPECT VOOR DE EIGEN REGELS TUSSEN VLAAMSE EN FRANSTALIGE PARTIJEN.	59
TABEL 14. POST HOC- TUCKEY HSD: GEMIDDELDE VERSCHILLEN TUSSEN LINKSE PARTIJEN, RECHTSE PARTIJEN EN CENTRUMPARTIJEN INZAKE DE MATE VAN RESPECT VOOR DE REGELS.	60

Lijst van figuren

FIGUUR 1. HET REKRUTERINGSPROCES (OVERGENOMEN VAN VANDELEENE EN SANDRI (2019) DIE ZICH BASEERDEN OP HET MODEL VAN NORRIS EN LOVENDUSKI (1995)).	9
FIGUUR 2. PARTIJELECTORAAT OVERGENOMEN VAN RAHAT EN HAZAN (2001).	11
FIGUUR 3. CONTINUÛM VAN INCLUSIVITEIT BINNEN DE KANDIDAATSTELLING. OVERGENOMEN VAN HAZAN EN RAHAT (2010)	22
FIGUUR 4. CONCEPTUEEL MODEL	25
FIGUUR 5. CONCEPTUEEL MODEL TOEGEPAST OP HET ONDERZOEKSMODEL	31
FIGUUR 6. HET POLITIEKE SPECTRUM IN BELGIË: LINKS-RECHTSVERHOUDING VAN VLAAMSE EN FRANSTALIGE PARTIJEN (CASTLES & MAIR, 1984; DEVOS ET AL., 2006, DEVOS, 2018)	40
FIGUUR 7. LEEFTIJDVERHOUDING VAN DE KANDIDATEN TIJDENS DE VERKIEZINGEN IN 2019 (EIGEN DATASET)	47
FIGUUR 8. LEEFTIJDVERHOUDING VAN DE KANDIDATEN OVER DE VERSCHILLENDE PARTIJEN HEEN (EIGEN DATASET).	48
FIGUUR 9. PROCENTUELE VERHOUDING VAN HET AANTAL VROUWEN OP EEN POSITIE OP DE LIJST (EIGEN DATASET).	53
FIGUUR 10. PROCENTUELE VERHOUDING VAN HET AANTAL VROUWEN OP EEN POSITIE OP DE LIJST BIJ PARTIJEN ZONDER GENDERREGELS	54
FIGUUR 11. PROCENTUELE VERHOUDING VAN HET AANTAL VROUWEN OP EEN POSITIE OP DE LIJST BIJ PARTIJEN MET GENDERREGELS (EIGEN DATASET)	54
FIGUUR 12. CONTINUÛM VAN DE MATE WAARIN PARTIJEN DE REGELS NALEVEN	56

1. INLEIDING

Op 15 mei 2019 greep het persartikel 'Deze ex-poetsvrouw kan PVDA Vlaamse zetel bezorgen' de aandacht. Maria Vindevoghel is een voormalige poetsvrouw van 61. Ze trok de Brusselse Kamerlijst voor de Partij Van De Arbeid, wat haar een zetel opleverde. Haar voornaamste doel is het vertegenwoordigen van de werknemers. Volgens Vindevoghel houdt de politiek onvoldoende rekening met hen. Daarnaast stelt ze dat parlementairen te weinig voeling hebben met de realiteit (Wauters, 2019).

Ongeveer twee weken later publiceerde het Vlaams Instituut voor Economie en Samenleving een beleidspaper getiteld 'het profiel van de (Vlaamse) verkozenen in de Kamer: Een analyse van 1987 t.e.m. 2019'. De onderzoekers Put & Maddens (2019) analyseerden hierbij het profiel van de verkozenen van de Vlaamse partijen bij de Kamerverkiezingen van 2019. Ze focusten op de variabelen leeftijd, geslacht, het al dan niet bekleden van een politiek mandaat op nationaal niveau en de woonplaats. Eén van de opmerkelijke vaststellingen was dat Vlaams Belang in 2019 een sterke verjongingskuur doorvoerde. De partij heeft met een gemiddelde leeftijd van 41,5 jaar een jongere groep Kamerleden dan de meeste andere Vlaamse partijen. Desondanks blijft Groen de partij met de jongste verkozenen, met een gemiddelde leeftijd van 40,1 jaar oud. Een tweede vaststelling van de onderzoekers werd via verschillende mediakanalen uitgelicht. In 2019 is 40 van de 89 of 44,9% Vlaamse verkozenen in de Kamer een vrouw, meteen het hoogste percentage ooit (Put & Maddens, 2019).

Hierbij werd de vraag gesteld hoe men die verschillen tussen de politieke partijen kan verklaren. Waarom blijft Groen de partij met de meeste verkozen jongeren? Waarom stonden er in 2019 meer jongeren dan voorheen op de lijst van het Vlaams Belang? Waarom staat Maria Vindevoghel op de lijst van PVDA en niet op de lijst van SP.A? Dit resem vragen wekt reeds enkele maanden de persoonlijke interesse.

Het onderzoek naar de selectie van politieke kandidaten wordt reeds geruime tijd uitgevoerd en blijft een cruciaal element in het politieke bestel. Allereerst zijn kandidaten het gezicht van de partij. Zij belichamen als het ware de demografische, territoriale en ideologische dimensies van de partij. Ongeacht de profilering van een partij, zijn het altijd de kandidaten die bepalen hoe de burger een politieke partij waarneemt. De individuele kandidaten zullen hierbij trachten om zoveel mogelijk stemmen te verkrijgen. De kandidaat maakt immers kans om een parlementair te worden en zodoende het beleid vorm te geven (Hazan & Rahat, 2010). Het staat buiten kijf dat een mogelijks parlementair zitje een strijd binnen de partij kan bewerkstelligen.

In België heeft men tot de meeste recente verkiezingen van 26 mei 2019 de lijststem gehanteerd. Dit betekent dat een burger ervoor kan kiezen om in te stemmen met de volgorde op een lijst. Dit zorgt ervoor dat degenen die zich als eerste positioneren meer kans maken op een zitje in het parlement (Wauters, Pittoors, & Moens, 2019). Naast het behalen van stemmen, kunnen populaire kandidaten ervoor zorgen dat het lidmaatschap van een partij vergroot. Een verhoging van het aantal lidmaatschappen leidt op zijn beurt tot financiële inkomsten. Die inkomsten zullen slechts een beperkte fractie van de volledige werkingsmiddelen bedragen, maar kunnen zeker bij kleinere partijen erg nuttig zijn. Daarnaast zorgt het lidmaatschap ervoor dat een partij opnieuw voeling krijgt met de burger (Hopkin, 2001)

De selectie van kandidaten kan leiden tot een interne politieke strijd die mogelijks de reputatie van de partij kan schaden. De selectie van kandidaten kan leiden tot een aantasting van de geloofwaardigheid en aantrekkelijkheid van een partij (Shomer, 2014). Tegelijkertijd biedt het de mogelijkheid om de macht van de partij te bestendigen. De eerder aangehaalde strijd kan immers gepercipieerd worden als een democratisch proces dat leidt tot meer draagkracht bij de kandidaten. Draagkracht van de kandidaten is immers belangrijk om als partij zich te profileren als een monolithisch blok wat de geloofwaardigheid en de aantrekkelijkheid doet toenemen (Hazan & Rahat, 2010; Pennings & Hazan, 2001). Dit kan op zijn beurt leiden tot veel stemmen van de burger. Burgers zijn veelal voorstander van een democratisch proces binnen de partij, daar het een weerslag kan zijn van het democratische gehalte van de partij. Een partij die na de verkiezingen het merendeel van de stemmen binnenrijft, maakt veel kans om deel uit te maken van de regering. Zo kan zij bepaalde aspecten van het gewenste beleid uitvoeren (Strom, 1990).

De twee bovenstaande paragrafen geven duidelijk weer dat selectiecriteria een cruciaal element zijn om de partijdynamiek te begrijpen. Een partij moet nadenken over representativiteit, verkiesbaarheid en samenhang bij het opstellen van de kieslijsten. Dit leidt tot een veelvoud aan consequenties en interessante ontwikkelingen (Hazan & Rahat, 2010).

Het onderzoek naar selectiecriteria tracht niet louter de interne partijdynamiek weer te geven. Het kan eveneens aanzien worden als een relevant onderzoek over het bredere democratische bestel. Iedereen die in het parlement zetelt, is immers kandidaat geweest. Dit betekent dat de selectie van kandidaten invloed heeft op de samenstelling van het parlement (De Winter, 1988). Daarnaast heeft het selectieproces een indirecte invloed op de bepaling van regering en oppositie. Zoals eerder aangehaald, bepalen de kandidaten hoe de partij eruitziet. Dit kan ertoe leiden dat bepaalde partijen, die door de kiezer als aantrekkelijk worden gepercipieerd, meer stemmen verkrijgen. Het kan er eveneens toe leiden dat bepaalde partijen met een laag

aantrekkelijkheidsniveau op weinig stemmen kunnen rekenen. Het selectieproces heeft dus een sterke invloed op wie in de meerderheid of minderheid zal zitten (Pennings & Hazan, 2001; Siavelis, 2002). Het is uiteindelijk die samenstelling en verhouding tussen meerderheid en oppositie die het beleid zal vormgeven. Het is niet louter de ideologie van de partijen die het beleid zal vormgeven, maar eveneens de vertegenwoordigers van die partij die in het parlement en de regering zetelen. Zo hebben laaggeschoolde, vrouwelijke en jonge leden veelal een verschillende visie op bepaalde thema's. Jonge leden zijn progressiever inzake moreel-ethische kwesties dan oudere partijleden. Laaggeschoolde partijleden blijven dan weer erg sceptisch ten aanzien de uitdijende globalisering (Devroe, De Vet, Vandevoorde, & Wauters, 2017).

De selectie van kandidaten is bijgevolg een cruciaal element in de uiteindelijke beleidsvorming. Daarom blijft het een belangrijk thema om te onderzoeken, daar het kan zorgen voor nieuwe inzichten om 'het grotere plaatje' van het politieke systeem en de beleidsvorming te verklaren.

Er is een veelvoud aan factoren die de selectie van kandidaten verklaart. Zo is er de juridische context, het specifieke kiesstelsel, de organisatie van de overheid en de politieke partijen, de partijconcurrentie, de politieke cultuur, enzovoort (Akirav, 2018; De Winter, 1988; Hazan & Voerman, 2006; Lundell, 2004; Paskarina, Hermawati, & Nuraeni, 2019; Shomer, 2014; Siavelis, 2002). Het merendeel van deze factoren werd reeds onderzocht. Vooral onderzoek naar de representativiteit van de partijen, met name de representativiteit van vrouwen wordt steeds meer populair (Caul, 1999; Dalton, 2017; Devroe, de Vet, & Wauters, 2017; Squires, 2007; Vandeleene & Sandri, 2019). Daarnaast wordt onderzoek naar de positie op de lijst steeds meer onderzocht (Meriläinen & Tukiainen, 2018; Wauters et al., 2019). De formele selectiecriteria van Belgische politieke partijen werd vooralsnog onvoldoende onderzocht. Het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen publiceerde in 2006 een rapport waarbij een link werd gelegd tussen de partijstatuten en de integratie van een genderdimensie in de Belgische politieke partijen. Sindsdien werd geen onderzoek meer uitgevoerd inzake de formele selectiecriteria binnen de Belgische context (Meier, Rihoux, Erzeel, Lloren, & Van Ingelgom, 2006). Deze thesis tracht hierin een leemte binnen de literatuur op te vullen. Daarnaast zal het verschillende theoretische inzichten toetsen aan de Belgische praktijk, wat kan leiden tot geactualiseerde opvattingen.

Dit onderzoek tracht de verschillen tussen politieke partijen inzake de selectie en samenstelling van kandidatenlijsten te verklaren. De focus ligt hierbij op de formele selectiecriteria die zijn neergeschreven in de partijstatuten. Politieke partijen zijn vrij om hun eigen regels te bepalen wanneer het aankomt op de selectie van kandidaten. Dergelijke partijregels zijn minder geformaliseerd dan de regels aanwezig in de vigerende wetgeving. Een partij bepaalt bijgevolg zelf in welke mate men waarde hecht aan de eigen regels en of er daadwerkelijk consequenties gebonden zijn aan het schenden ervan (Ballington, 2004; Vandeleene, Dodeigne, & De Winter, 2016).

De vraag stelt zich bijgevolg: 'Hebben partijenmerken invloed op het respecteren van de eigen regels?' Het respect voor de eigen regels wordt hierin gedefinieerd als 'het verband tussen de formele selectiecriteria en de kernmerken van de kandidaten.' Concreet wil deze thesis nagaan of de Belgische politieke partijen de eigen regels naleven. Hierbij worden de verschillende partijen met elkaar vergeleken en is er een rangschikking mogelijk inzake het respect voor de eigen regels. Om deze vraagstelling te beantwoorden, wordt er gebruikgemaakt van *mixed methods*. Hierbij wordt een documentanalyse van de partijstatuten opgevolgd door een secundaire analyse van de kandidatenlijsten.

Deze masterproef start met een conceptualisering van het Belgische politieke bestel. Het is immers belangrijk om de onderzoeksvraag voldoende in te bedden in de realiteit. Een staatstructuur kan immers gevolgen hebben voor de selectie van de kandidaten en de vrijheid die politieke partijen hierin hebben. Hierna volgt een literatuurstudie waarin vermeld wordt welke kennis reeds voorhanden is. De literatuurstudie behandelt zowel theoretische inzichten als toepassingen van die inzichten. De focus ligt hierbij op inzichten omtrent de selectie van kandidaten en de selectiecriteria. Voorafgaand aan het empirisch luik, wordt het onderzoeksdesign toegelicht. In dit deel staan de onderzoeksmethode en de operationalisering van de variabelen beschreven. In het empirische luik van dit onderzoek zullen de inzichten van de literatuurstudie getoetst worden aan de Belgische praktijk. Hierbij worden zowel wettelijke bepalingen als bepalingen van de partijen onder de loep genomen. Deze bepalingen worden vervolgens afgetoetst aan de realiteit binnen de kandidatenlijsten. In het laatste deel van deze masterproef staat een algemene conclusie en discussie.

2.VOORAFGAANDE CONTEXT

2.1. Het Belgische kiessysteem.

Alvorens er gestart wordt met de daadwerkelijke literatuurstudie, is het belangrijk om de Belgische context te schetsen. Het specifieke kiessysteem van een land kan immers een invloed hebben op het selectieproces, althans wanneer er een vergelijking zou gemaakt worden tussen landen. Zo zullen partijen in unitaire staten een gecentraliseerd en exclusief selectiemechanisme hanteren. Federale landen zullen dan weer gebruikmaken van inclusieve en gedecentraliseerde selectiemethodes (Shomer, 2014). Daarnaast laat een voorafgaande conceptualisering de lezer toe om voldoende zicht te hebben over de verschillende kiesniveaus en waarom er binnen dit proefschrift werd geopteerd om de regionale en federale verkiezingen te onderzoeken.

In België zijn er verkiezingen op vier niveaus, namelijk: lokaal, regionaal, federaal en Europees. In dit proefschrift wordt dieper ingegaan op het regionale en federale niveau. Het selectieproces op het Europese en het lokale niveau is immers onderhevig aan bijkomende elementen waardoor het moeilijk is om partijen met elkaar te vergelijken. Er werd reeds aangehaald dat het specifieke kiessysteem van een land invloed kan hebben op het selectieproces (Shomer, 2014). Op het lokale niveau is het dan weer opvallend dat partijen de lokale inbedding van de kandidaat het meest waarderen en de naambekendheid van de kandidaat het minst waarderen. Op het lokale niveau speelt territorialiteit en lokale participatie een belangrijke rol bij de selectie van de kandidaten. De kloof tussen de verkozenen en de burger is immers kleiner. Daardoor genieten politici een hogere mate van bekendheid bij een groot deel van de kiezers. Daarnaast zijn het de lokale mandatarissen die uiteindelijk bepalen hoe de lijst is samengesteld (Wauters, Verlet, & Ackaert, 2010; Winter, Erzeel, & Vandeleene, 2013). Ten slotte dient erop te worden gewezen dat de partijstatuten op het lokale niveau geconfronteerd worden met een beperkte beschikbaarheid. Partijstatuten kunnen immers op het lokale, het arrondissementele als het nationale niveau aanwezig zijn. Momenteel zijn al deze statuten in hoge mate uniform gemaakt. Dit is een verklaring waarom voornamelijk de centrale partijstatuten (nationaal) raadpleegbaar zijn (Van den Eeckhout, 2017).

België is een land dat politiek-economisch wordt vormgegeven door de theorie van het federalisme. Het federalisme is een staatsvorm waarbij de soevereiniteit wordt gedeeld tussen het centrale, federale of nationale niveau en de deelstaten. België heeft hierbij een centrifugaal federalisme. Dit impliceert dat de vroegere eenheidsstaat België doorheen de geschiedenis steeds meer bevoegdheden heeft afgestaan aan de deelstaten (Hondeghem & Schram, 2017). Naar analogie met de scheiding der machten van Montesquieu,

heeft de federale overheid een wetgevende en een uitvoerende macht. De wetgevende macht bestaat uit de kamer van volksvertegenwoordigers en de senaat, samen het parlement. Zetels worden verdeeld tussen kiesdistricten en partijen door middel van evenredige vertegenwoordiging, volgens het systeem D'Hondt. Daarenboven is er een kiesdistrictsdrempel van 5% (Vandeleene et al., 2016). De kamer van volksvertegenwoordigers wordt rechtstreeks verkozen door de bevolking en bestaat uit 150 leden (Hondegheem & Schram, 2017). De 150 vertegenwoordigers worden verkozen in 11 kiesdistricten (de 10 provincies en Brussel) (Art. 63, Grondwet). De senaat bestaat uit 50 onrechtstreeks verkozenen en 10 gecoöpteerden (Hondegheem & Schram, 2017). De senaat wordt sinds 2014 niet meer rechtstreeks verkozen. De wetgevende macht is bevoegd voor het maken van wetten, het controleren van de uitvoerende macht, het goedkeuren van internationale verdragen, het onderzoeken van probleemsituaties in de samenleving aan de hand van onderzoekscommissies en het opstellen en wijzigen van de grondwet (Vande Lanotte, Bracke, & Goedertier, 2017)

De deelstaten worden in België geconceptualiseerd door het begrip 'regio's'. De deelstaten hebben eigen bevoegdheden die niet door het centrale gezag kunnen ingeperkt worden. Ze hebben een eigen parlement en regering waarbij het machtsevenwicht tussen de federale staat en de deelstaten grondwettelijk vastgelegd is. Hierbij toetst het Grondwettelijk Hof de grondwettelijkheid van de federale wetten en waakt het over de bevoegdheidsverdeling.

Net zoals op het federale niveau, hebben de deelstaten een wetgevende en uitvoerende macht. Op het niveau van de regio's worden de verkiezingen geregeld aan de hand van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen voor Vlaanderen en Wallonië. Het Vlaams parlement bestaat uit 118 rechtstreeks verkozen leden die verkozen worden op basis van de lijsten uit de vijf Vlaamse provincies en Brussel (art.24 §1. 1° BWHI) De 75 leden van het Waalse (gewest-)parlement worden verkozen op basis van 11 subprovinciale kiesdistricten (art.24 § 2. BWHI). Het Waalse (gemeenschaps-)parlement) bestaat uit 75 leden van het Waalse (gewest-) parlement) en 19 leden die werden uitgekozen door de Franse taalgroep van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement (art.24 § 2. BWHI). De verkiezing van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement baseert zich op de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen. Het Brusselse parlement bestaat uit 89 leden waarvan 72 Walen en 17 Vlaamse leden (art.10 BWMBTBI). Bij alle regio's wordt een kiesdistrictsdrempel van 5% gehanteerd.

2.1.1. De lijststem

Op elk niveau kan de kiezer op twee manieren zijn stem uitbrengen. Hij kan opteren voor een lijststem of een voorkeursstem. Bij een lijststem gaat men akkoord met de vooraf bepaalde volgorde van de kandidaten op het stemformulier. Bij een voorkeurstem gaat men niet akkoord met de volgorde en duidt de kiezer de kandidaat of kandidaten aan die hij zeker in het parlement wil zien (De Winter, 2006). Zo'n stembiljet bestaat, op het federaal en regionaal niveau, uit drie delen: het vakje met de lijststem, de lijst met de effectieve kandidaten (waarbij men een voorkeurstem kan aanduiden) en de lijst met de kandidaat-opvolgers (Schamp & Devos, 2015). De kandidaat-opvolgers kunnen de rol van een effectieve kandidaat in het parlement overnemen. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer een effectieve kandidaat benoemd wordt tot minister (De Winter, 2006).

Sinds de hervormingen in 2002, is het aantal verkozen buiten de vooropgestelde volgorde toegenomen. De hervormingen zorgden ervoor dat de voorkeurstem in belang toenam. Kandidaten die veel voorkeurstemmen hebben, zijn beter in staat om de volgorde op de kieslijst te doorbreken. In de praktijk gaat het voornamelijk over de zogenaamde 'lijstduwers' die doorbreken (Put & Maddens, 2019)

De lijststem is een uniek onderzoeks-element dat voornamelijk in de afgelopen jaren steeds meer werd onderzocht. Het is mogelijk dat de lijststem opnieuw een punt ter discussie vormt omdat de Vlaamse Regering de lijststem voor de Vlaamse gemeenten en provincies wil afschaffen. Zodoende wil men de impact van de kiezer bij gemeenteraadsverkiezingen versterken (Vlaamse Regering, 2019). Op het niveau van de regio's en het federaal parlement brengt gemiddeld 50% van alle kiezers die een geldige stem uitbrachten minstens één voorkeurstem uit. Vooral in de Kamer is het opmerkelijk dat in vergelijking met 2014 de voorkeursstem steeds minder wordt gebruikt (Wauters et al., 2019).

Bram Wauters et al. (2019) hebben hiervoor twee verklaringen. Ten eerste wijzen zij op de centrale personalisering. Veel politieke partijen plaatsten de nadruk op enkele boegbeelden tijdens de campagne. Deze tendens zorgt ervoor dat de boegbeelden op meer stemmen konden rekenen maar de regio's waar er geen boegbeelden zijn, werden verwaarloosd. In die laatstgenoemde regio's wordt veel meer gebruik gemaakt van de lijststem en minder van de voorkeursstem. De grootste slachtoffers hiervan zijn de lokale politici die op minder voorkeurstemmen konden rekenen dan voorheen. Het directe contact tussen de burger en de politicus, dat eerder werd besproken, blijkt niet de voornaamste factor voor succes te zijn. Politici dienen steeds meer aandacht te hebben voor het (sociale) mediabeleid. In de tweede plaats wijzen de onderzoekers erop dat na de afgelopen verkiezingen partijen met weinig boegbeelden veel zetels wonnen.

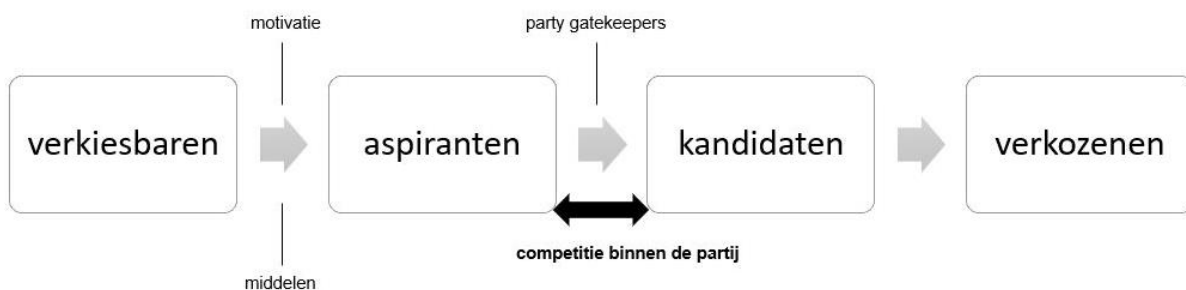
Door hun stemmentoenname weegt hun gewicht op de totaalscore inzake voorkeurstemmen aanzienlijk meer door dan voorheen (Wauters et al., 2019).

3.THEORETISCH LUIK

3.1. Selectie van kandidaten

De selectie van kandidaten wordt volgens Hazan & Rahat (2010) gedefinieerd als: ‘de niet-gestandaardiseerde en overwegend niet-gereguleerde specifieke partijmechanismen waarmee politieke partijen hun kandidaten voor algemene verkiezingen selecteren. Het resultaat van dit proces is de aanwijzing van een kandidaat, of lijst van kandidaten, als de mogelijks toekomstige vertegenwoordigers van de partij (Hazan & Rahat, 2010, p.4, eigen vertaling).’ Deze definitie geeft duidelijk weer dat de selectie van kandidaten, ondanks bepaalde wettelijke reglementeringen zoals pariteitsregels, voornamelijk berust op de autonomie van politieke partijen. Het selectieproces speelt zich met andere woorden af in een specifieke context binnen elke partij. Epstein (2000) legt hier eveneens de nadruk op. Hij stelt dat ondanks nationale verschillen, het selectieproces voornamelijk een private materie is (Epstein, 2000).

In de Belgische context werd het selectieproces reeds onderzocht door de onderzoekers Vandeleene en Sandri (2019). Zij analyseerden het selectieproces van de verkiezingen in 2014 voor het regionale en het Federale parlement. Zij baseerden zich hierbij op het model van Norris and Lovenduski (1995). Volgens dit model kan er een onderscheid gemaakt worden tussen verkiesbaren, aspiranten, kandidaten en verkozenen afhankelijk van de fase in het selectieproces.

Figuur 1. Het rekruteringsproces (overgenomen van Vandeleene en Sandri (2019) die zich baseerden op het model van Norris en Lovenduski (1995)).

3.1.1. Verkiesbaren

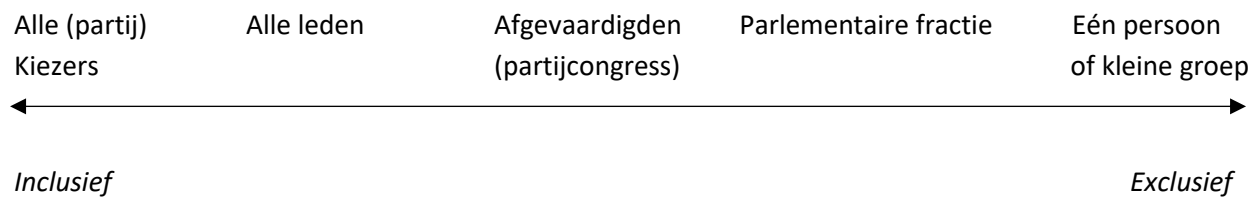
Verkiesbaren zijn de verschillende individuen die zich kandidaat mogen stellen. Elk land hanteert immers enkele formele criteria waaraan een toekomstig parlamentslid moet voldoen (Ballington, 2004). Zo stellen artikel 64 van de grondwet (voor het federaal parlement) en artikel 24 bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 (voor de regio's) dat men aan de volgende voorwaarden moet voldoen: Belg zijn, het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten, de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en zijn woonplaats in België hebben.

3.1.2. Aspiranten

Verkiesbaren die voldoende motivatie en middelen hebben om deel uit te maken van het politieke bestel, zijn aspiranten (Norris & Lovenduski, 1995). De term 'middelen' dient hierin breed te worden geïnterpreteerd. Het gaat hierbij over onder andere tijd, expertise en een netwerk. Aspiranten zijn mogelijke kandidaten, zij solliciteren als het ware naar een kandidatuur. Het is echter op basis van de afweging tussen de eigen middelen en de noden van de partij dat een aspirant daadwerkelijk zal kandideren (Ballington, 2004).

3.1.3. Kandidaten

Kandidaten zijn de individuen die zichzelf kunnen representeren als de kandidaat van een bepaalde politieke partij. Dit zijn de leden die burgers daadwerkelijk terugvinden op de kieslijsten (LeDuc, Niemi, & Norris, 2002). De 'party gatekeepers' spelen een belangrijke rol in de overgang van aspirant naar kandidaat. Zij bepalen niet alleen of een individu kandidaat mag zijn van een partij, maar nog belangrijker welke plaats iemand bekleedt op de lijst (Norris & Lovenduski, 1995). Een synoniem voor 'party gatekeepers', is het selectoraat. Het selectoraat is het orgaan dat belast is met de selectie van kandidaten. Dit orgaan kan inclusief of exclusief zijn, afhankelijk van de samenstelling. Zo kan aan de ene kant van het spectrum het selectoraat bestaan uit alle (partij) kiezers. Aan de andere kant van het spectrum, is het niet ondenkbaar dat de kandidaten geselecteerd worden door één persoon of een kleine groep (Rahat & Hazan, 2001). Een inclusief selectoraat kan ertoe leiden dat kiezers een partij percipiëren als 'open en democratisch', maar het zorgt er eveneens voor dat het partijbestuur zijn controle verliest. Zo kan een inclusief selectoraat leiden tot een inefficiënte besluitvorming (Wauters, 2009).

Figuur 2. Partijselectoraat overgenomen van Rahat en Hazan (2001).

Naast de mate van inclusiviteit, kan er eveneens een opdeling gemaakt worden inzake de territoriale centralisatie. Territoriale centralisatie behandelt het niveau waarop de beslissingen worden genomen. Hierbij is het mogelijk dat de beslissingen worden genomen op één locatie, veelal op het bureau. Het is eveneens mogelijk dat een partij gebruikmaakt van territoriale decentralisatie. Dit impliceert dat de partij op het niveau van elk kiesdistrict een keuze maakt over de selectie en positie van de kandidaten op een lijst (Hazan & Rahat, 2010). Uit het onderzoek van Vandeleene en Sandri (2019) inzake het selectieproces van de verkiezingen in 2014 in België, blijkt dat het gedecentraliseerde niveau een sterke invloed heeft op elke fase binnen het selectieproces. Zo hebben de leiding op het niveau van het kiesdistrict en de lijsttrekker een sterke impact op het volledige selectieproces (Vandeleene & Sandri, 2019).

Wanneer er wordt gefocust op de manier waarop de volgorde op een lijst tot stand komt, kunnen twee systemen worden onderscheiden. Ten eerste is er het 'appointment system'. Hierbij worden de kandidaten louter aangeduid. Het 'appointment system' correleert veelal met een eerder exclusief selectoraat. De volgorde van de kandidaten wordt bepaald door het partijbestuur of de partijvoorzitter. Ten tweede is er het 'voting system'. Hierbij wordt er voor elke kandidaat gestemd. Het aantal stemmen voor de kandidaten bepaalt zijn of haar positie op de lijst (Rahat & Hazan, 2001). In de Belgische context is er veelal een gemengd model merkbaar. Het partijbestuur zal hierbij een modellijst opstellen waarbij de leden hun akkoord dienen te geven (Wauters, 2009). Desondanks dient te worden opgemerkt dat er in België geen wetgeving is die verplicht om kandidatenlijsten voor te leggen aan de leden. De politieke partijen berusten zich op de eigen autonomie om hun wijze van kandidaatselectie te bepalen.

Het is eveneens belangrijk om te duiden dat het selectoraat geen allesomvattende vrijheid heeft binnen het selectieproces. Hun keuzes worden immers bepaalde naargelang nationale wetgevingen, formele partijregels en informele normen en gewoonten. (Cross-) Nationale vergelijkingen inzake het selectieproces kunnen leiden tot een simplificatie, daar het besluitvormingsproces kan verschillen in elke partij. In de realiteit hebben diverse groepen een impact in de verschillende fasen van het selectieproces (Norris & Lovenduski, 1995). Zo blijkt uit het onderzoek van Vandeleene en Sandri (2019) dat de partijleden voornamelijk invloedrijk zijn bij het initiatief en de finale beslissing (Vandeleene & Sandri, 2019).

Een aaneenkoppeling van verschillende beslissingen zal uiteindelijk leiden tot de samenstelling van een politieke lijst en in het verlengde daarvan, de samenstelling van het parlement (Norris & Lovenduski, 1995). Die beslissingen zijn gefundeerd op onder andere partijregels en zullen bijgevolg bepalen wie er zich kandidaat mag stellen. Het zijn die geformaliseerde regels die, naast individuele kenmerken van aspiranten, de mate van competitie beïnvloeden. Die mate van competitie bepaalt op zijn beurt wie daadwerkelijk kandidaat is en een goede positie bekleedt op de lijst (Vandeleene & Sandri, 2019). Dit toont opnieuw aan waarom het zo belangrijk is dat de ontwikkeling en de naleving van partijregels onderzocht wordt.

3.1.4. Verkozenen

De kandidaten zullen met de benodigde stemmen transformeren in verkozenen en bijgevolg een plaats in het parlement hebben (Norris & Lovenduski, 1995). De verkozenen zullen het beleid vormgeven naargelang de noden van hun kiezers. (Volks)vertegenwoordigers belichamen immers 'de wil van het volk'. De verkozenen dienen bijgevolg zowel rekening te houden met de visie van de politieke partij waartoe ze behoren, alsook met de wensen van hun kiezers (Hazan & Rahat, 2010). Het laatstgenoemde element is cruciaal daar het de legitimiteit van zowel een politieke partij als van het parlement verhoogt. Legitimiteit wordt volgens Tyler (2006) als volgt gedefinieerd: 'Legitimiteit is een psychologische eigenschap van een autoriteit, instelling of sociale regeling die ertoe leidt dat degenen die ermee verbonden zijn, geloven dat het passend, gepast en rechtvaardig is. Vanwege legitimiteit zullen mensen zich vrijwillig schikken naar beslissingen en regels, uit verplichting in plaats van uit angst voor straf of omwille van een mogelijke beloning (Tyler, 2006, p.375, eigen vertaling).'

Fritz Scharpf (1998) maakt hierbij een onderscheid tussen inputlegitimiteit en outputlegitimiteit. Inputlegitimiteit wordt gedefinieerd als *'government by the people'*. Het verwijst ernaar dat de burgers inspraak hebben bij de beleidsvorming. Dit kan rechtstreeks via bijvoorbeeld een referendum of onrechtstreeks via de representatieve democratie. Risse en Kleine (2007) bouwen hierop verder door te poneren dat vertegenwoordigers verantwoordelijk gesteld worden door hun kiezers. Indien de verwachtingen van de burgers niet vervuld worden, zullen de vertegenwoordigers niet herverkozen worden en kan dit leiden tot een verlies in het aantal stemmen van een partij. De selectie van kandidaten is bijgevolg een cruciaal element om de inputlegitimiteit te verhogen. De focus ligt hierbij op de representativiteit (worden beslissingen afdoende teruggekoppeld naar de kiezers) en inclusiviteit (zijn alle belangrijke stakeholders betrokken). Inclusiviteit in een representatieve democratie behelst de mate waarin de samenstelling van het parlement representatief is voor de bevolking.

Het onderzoek van Devroe, de Vet, Vandevoorde, et al. (2017) wijst erop dat bepaalde categorieën van de bevolking grotendeels ondervertegenwoordigd zijn in het lidmaatschap van Vlaamse politieke partijen. Dit geldt met name voor jongeren, lager opgeleiden en in mindere mate voor dames. Uit datzelfde onderzoek blijkt eveneens dat de ondervertegenwoordigde groepen minder participeren en bijgevolg minder hun belangen verkondigen. Dergelijke groepen hebben daadwerkelijk andere belangen en inzichten. Lager opgeleide, vrouwelijke en jonge leden hebben andere opvattingen over inhoudelijke dimensies in vergelijking met hun collega leden. Jonge partijleden zijn bijvoorbeeld meer progressief op moreel-ethische kwesties dan oudere partijleden. Lager opgeleide partijleden zijn kritischer over de effecten van globalisering dan hoger opgeleide partijleden (Devroe, De Vet, et al., 2017)

Pitkin (1967) wijst eveneens op het belang van representativiteit en maakt een onderscheid tussen 4 vormen van representativiteit. Formele representativiteit slaat terug op de formele selectiecriteria. Dit refereert naar degenen die formeel toegelaten worden om deel te nemen aan het selectieproces. Dergelijke formele selectiecriteria kunnen teruggevonden worden in de partijstatuten. Ten tweede slaat substantieve representativiteit terug op de acties die kandidaten ondernemen om de belangen van de achterban te vertegenwoordigen. Ten derde verwijst Symbolische representativiteit naar de mate waarin burgers zich vertegenwoordigd voelen. Ten slotte verwijst descriptieve representativiteit naar de mate waarin de verkozenen de bevolking representeren. Dit gaat veelal over kenmerken zoals gender, leeftijd en scholingsgraad (Pitkin, 1967). Binnen deze thesis ligt de focus op de correlatie tussen formele en descriptieve representativiteit wanneer wordt nagegaan of partijen de eigen regels naleven. Hierbij geven de

partijstatuten inzicht over de criteria waarop kandidaten geselecteerd worden, wat mogelijk een impact heeft op de descriptieve representativiteit.

Formele selectiecriteria kunnen er hierbij voor zorgen dat er een representatieve kandidatenlijst wordt voorgelegd ten aanzien van de kiezers. Dit kan de kans verhogen dat de verkozenen in het parlement representatief zijn voor de bredere bevolking. Deze representativiteit verhoogt de legitimiteit van het politieke systeem en kan indirect het welslagen van een beleid beïnvloeden. Legitimiteit zorgt er immers voor dat burgers (politieke) beslissingen zullen respecteren en naleven zonder dat er transactiekosten en monitoringskosten mee gepaard gaan (Wallner, 2008). Dit wijst nogmaals op het belang naar het onderzoek inzake de selectie van kandidaten en in het verlengde daarvan de rol van het al dan niet naleven van formele selectiecriteria.

3.2. Formele selectiecriteria

Bjarnegård & Zetterberg (2019) definiëren formele selectiecriteria als ‘de beperkingen en de prioriteiten die een politieke partij vastlegt in interne partijdocumenten over wie zich kandidaat kan stellen voor de partij. Deze vereisten vormen een aanvulling op de algemene criteria (bijvoorbeeld leeftijd) die zijn vastgelegd in de grondwet of kieswet van een land (Bjarnegård & Zetterberg, 2019, 327, eigen vertaling).’ Deze definitie behelst twee cruciale elementen waaraan moet voldaan worden, alvorens er kan gesproken worden over formele selectiecriteria.

De formele component

Ten eerste wordt er gewezen op het formele of ‘neergeschreven’ element. Deze vereisten zijn duidelijke en geformaliseerde uitingen van een politieke partij (Bjarnegård & Zetterberg, 2019). Het gaat met andere woorden over neergeschreven regels of criteria die raadpleegbaar zijn in een document. Deze regels kunnen zowel impliciet als expliciet aan bod komen. Het is mogelijk dat de kieswet bepaalt dat men om kandidaat te zijn, stemrecht moet hebben. Bijgevolg worden alle beperkingen die aan het stemrecht worden gesteld (bijvoorbeeld leeftijd en verblijfplaats) automatisch opgelegd aan de kandidaatstelling (Hazan & Rahat, 2010).

Het neergeschreven element is cruciaal om een onderscheid te maken met informele selectiecriteria. Dit zijn bepaalde criteria die partijen naar voren schuiven maar niet vervat zitten in een statuut of een ander type document. Voorbeelden van informele criteria zijn deskundigheid, naambekendheid, lokale inbedding en partij-inbedding. Deze criteria zijn verbonden met de mate van inclusiviteit van het selectieproces van een partij. Partijen die een eerder exclusief proces hanteren, zullen meer informele criteria opleggen in vergelijking met inclusievere partijen (Bauwens, Deplancke, Nys, & Vandevijvere, 2019).

Informele selectiecriteria zijn echter niet onbelangrijk. Reiser (2014) stelt hierbij dat een correcte analyse van het selectieproces niet kan worden uitgevoerd zonder rekening te houden met de informele criteria. Dergelijke selectiecriteria kunnen een belangrijke impact hebben op de vertegenwoordiging van een groep, zelfs als ze niet zijn vastgelegd in partijstatuten. Het is immers mogelijk dat een bepaalde partij een traditie heeft waarbij er rekening wordt gehouden met een correctie weerspiegeling van de kandidaten inzake gender. Het is mogelijk dat omwille van die traditie een genderquota niet wordt opgenomen in de partijstatuten. Desondanks zal die partij ernaar streven om tijdens de selectie van kandidaten nauwgezet rekening te houden met een proportionele vertegenwoordiging van man en vrouw. Bovengenoemde informele criteria die zijn geëvolueerd naar een traditie, worden gedefinieerd als ‘geïstitutionaliseerde

praktijken'. Dit zijn praktijken die niet werden neergeschreven in de statuten maar even zwaar doorwegen tijdens de selectie van kandidaten als formele selectiecriteria. (Reiser, 2014).

Blomgren (1999) erkent eveneens de noodzaak om rekening te houden de informele selectiecriteria (ook niet-geïstitutionaliseerde informele regels). Volgens hem gebeurt de selectie van kandidaten achter gesloten deuren binnen een gecompliceerd systeem waarin verschillende actoren interageren. Hij wijst eveneens op de problemen die ontstaan wanneer informele selectiecriteria niet in ogenschouw genomen worden (Blomgren, 1999). Zo kunnen politici hun toevlucht nemen tot informele procedures om de 'disfuncties' van de omgeving waarin ze opereren te overwinnen. Een voorbeeld hiervan is de 'democratiseringsverplichting' die wordt geuit door burgers. Binnen de samenleving is er immers een democratische eis ontstaan waarbij partijen kritiek krijgen indien hun interne werking onvoldoende democratisch verloopt (Cancela, Dias, & Lisi, 2017; Indriðason & Kristinsson, 2015). Deze toenemende interne democratisering wordt echter geconfronteerd met ambivalente resultaten inzake een toename of afname van het aantal stemmen voor een partij. De democratisering van partijen kan er immers toe leiden dat het selectoraat zijn controle verliest over welke individuen zich kandidaat mogen stellen. Negatieve verkiezingsresultaten kunnen ertoe leiden dat het selectoraat afwijkt van de eigen regels waarbij bepaalde informele componenten zoals populariteit van een politicus belangrijker worden (Kelbel, 2018). Partijen zullen veelal hun eigen regels negeren omwille van electorale redenen (Hazan & Rahat, 2010). Daarenboven blijkt dat hoe verder de partij zich van de burger distantieert, hoe minder aandacht er is voor het proces. Lokale partijen zouden hierbij sterker aansprakelijk worden gesteld voor een democratisch deficit in vergelijking met partijen op het Europese niveau (Schuck et al., 2011)

Partijen kunnen eveneens afwijken van de formele regels omwille van interne tegenstrijdigheden. Partijen zouden hierbij bepaalde informele regels laten primeren op formele regels om te reageren op veranderingen in de bevoegdheidsverdeling binnen politieke partijen. Partijen houden hierbij rekening met omstandigheden op korte termijn zoals een electorale nederlaag of de anticipatie daarvan, wanneer de tijd geen wijziging van formele regels toelaat (Bjarnegård & Zetterberg, 2019; Kelbel, 2018).

Daarenboven wijzen zowel de rationele keuzetheorie als de partijtheorie op mogelijke oorzaken voor het afwijken van de regels. Volgens de rationele keuzetheorie wijken partijen af van de regels wanneer er een alternatieve regeling is die als 'efficiënter' wordt bestempeld. Binnen de regels hebben politieke actoren immers een zekere speelruimte met betrekking tot wat ze kunnen doen om hun doelen te bereiken en hun belangen te realiseren (Kelbel, 2018; Krook, 2010). De partijtheorie stelt daarentegen dat een tendens waarbij

informele regels de bovenhand nemen, wordt veroorzaakt door externe schokken die van invloed zijn op de doelstellingen van de partij. Zo wordt de invloed van de Europese Unie vaak aangehaald als een disruptieve factor omdat het bepaalde beleidsthema's naar voren schuift die niet altijd overeenstemmen met de identiteit van politieke partijen (Kelbel, 2018)

Ondanks de bovengenoemde inzichten, mag er niet verondersteld worden dat een partij daadwerkelijk van de eigen regels zal afwijken. Zo blijkt dat er veelal geen directe tegenstrijdigheden kunnen worden gevonden tussen formele en informele regels. Partijen kunnen afwijken van de regels, maar deze divergentie zal veelal miniem zijn en niet zozeer disruptief (Kelbel, 2018). Partijregels zorgen er immers voor dat het politieke gedrag van het intern bestuur en de beslissingen die in naam van de partij worden genomen, voldoende legitiem zijn (Rashkova, 2017). Zo geeft het de limieten weer waarmee de betrokken actoren (veelal het selectoraat) te maken krijgen (Hazan & Rahat, 2010). Dit wijst niet alleen op de meerwaarde van formele partijregels. Het wijst eveneens op de meerwaarde van dit onderzoek waarbij wordt nagegaan of partijen die regels daadwerkelijk naleven. Het niet-naleven ervan kan immers leiden tot negatieve consequenties zoals een dalende legitimiteit van politieke partijen en mogelijks in het verlengde daarvan een dalende legitimiteit van het huidige politieke bestel.

Formele selectiecriteria op het niveau van de staat en op het niveau van de partij

Naast een verwijzing naar het 'neergeschreven' element, is er een tweede belangrijke component die vervat zit in de definitie van Bjarnegård & Zetterberg (2019). De definitie maakt een onderscheid tussen formele selectiecriteria op het niveau van de staat en op het niveau van de partij. Hazan en Rahat(2010) wijzen eveneens op het belang van dit onderscheid. De formele selectiecriteria op het niveau van een staat zitten vervat in een regelgevend kader zoals een grondwet, een kieswet of andere wetgevende bepalingen. Elke politieke partij dient rekening te houden met dergelijke wetgeving bij het selecteren van kandidaten. Zo kan een staat bepalen dat enkel burgers die in het desbetreffende land geboren zijn, zich kandidaat mogen stellen. Dit heeft vanzelfsprekend gevolgen voor het selectieproces. Een politieke partij mag zich immers niet distantiëren van dergelijke regelgeving en dient de wettelijke bepalingen te incorporeren in het selectieproces op partijniveau. Desondanks is het kenmerkend dat de nationale bepalingen veelal minimumvereisten omvatten. Het is aan elke politieke partij om te bepalen of zij daadwerkelijk bijkomende voorwaarden creëren die de wettelijke regels versterken (Hazan & Rahat, 2010).

Formele selectiecriteria van de Belgische staat

De selectie van politieke kandidaten gebeurt in verschillende fasen, maar het daadwerkelijke proces verschilt sterk van land tot land. Landvariaties vloeien voort uit de aard van het politieke regime, het niveau van democratische ontwikkeling en het kiessysteem. Zo reguleert de Verenigde Staten het selectieproces van de partijen in sterke mate. Ook landen zoals Finland en Duitsland hebben enkele belangrijke criteria vooropgesteld bij het selecteren van kandidaten (Hazan & Rahat, 2010). De meeste landen geven nog steeds veel autonomie aan de partijen bij het selecteren van hun kandidaten (Katz, 2014). Desondanks is er een tendens naar meer gerechtelijke betrokkenheid in het selectieproces. Zo is er steeds meer regelgeving inzake de selectie van vrouwen en minderheidsgroepen. Indien een partij dergelijke wetgeving niet respecteert, kan dit leiden tot negatieve consequenties (Ballington, 2004). De wettelijke normen of regels zijn sterker geformaliseerd dan partijregels omdat ze verankerd zijn in een concrete wetgeving. Dit betekent dat elke partij hiermee moet rekening houden bij het uitschrijven van de partijstatuten. Deze normering is eveneens niet onderhevig aan veel of een snelle verandering (Linek & Outlý, 2006).

België stelt enkele formele criteria voorop waaraan een toekomstig parlamentslid moet voldoen. Zo stellen artikel 64 van de grondwet (voor het federaal parlement) en artikel 24 bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 (voor de regio's) dat men aan de volgende voorwaarden moet voldoen: Belg zijn, het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten, de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en zijn woonplaats in België hebben. De verschillende niveaus (Europees, federaal, regionaal en lokaal) worden geconfronteerd met bijkomende electorale 'beperkingen'. Hierbij worden twee belangrijke formele criteria in de Belgische context toegelicht, namelijk de pariteitsregels en de anticumul.

Pariteitsregels

Elk niveau wordt geconfronteerd met pariteitsregels. Dit betekent dat men bepaalde quota oplegt om een representatieve vertegenwoordiging van mannen en vrouwen te garanderen. Het zorgt ervoor dat er bijna evenveel mannen als vrouwen op een lijst staan en er bijgevolg geen ondervertegenwoordiging van mannen of vrouwen is. Zoals reeds werd aangehaald in de inleiding, is onderzoek naar de representativiteit van vrouwen in de politiek erg populair. Een onderdeel hiervan is de studie naar de effecten van genderquota. De invoering van quota heeft dan ook gezorgd voor bepaalde verschuivingen en veranderingen in het politieke bestel wereldwijd. De invoering heeft geleid tot een stijging van het aantal vrouwelijke kandidaten tijdens de verkiezingen en een stijging van vrouwelijke kandidaten voor leiderschapsposities (Geissel & Hust, 2005; O'Brien & Rickne, 2016). Op zich is dat een logische consequentie die verbonden is aan de invoering van

quota. Partijen zijn immers wettelijk verplicht om een balans te vinden tussen het aantal mannen en vrouwen op de lijst. Dit leidt niet altijd tot een verhoging van het aantal vrouwelijke parlementairen. Een genderquotum is slechts een element dat het aantal vrouwelijke parlementairen laat toenemen. De positie van de kandidaten op de lijst blijft een cruciaal element. Partijen zouden immers de quota kunnen respecteren, maar tegelijkertijd alle vrouwen onderaan de lijst plaatsen (Aldrich & Daniel, 2019).

Dit heeft er in België toe geleid dat - de eerste twee kandidaten van elke lijst (zowel effectieven als opvolgers) niet hetzelfde geslacht mogen hebben (Art. 2, Hfst 2, pariteitswet, 28/08/2002). De combinatie van de genderquota en de verplichting om rekening te houden met de positie van gender bij het opstellen van de kieslijsten, heeft geleid tot een verhoging van het aantal vrouwen op alle niveaus (Rosa VZW, 2019). Daarenboven werd het zogenaamde 'ritsprincipe' gehanteerd tijdens de verkiezingen in het Waalse gewest in 2019. Dat houdt in dat er op elke lijst telkens afwisselend een man en een vrouw kandidaat is (*décret spécial wallon du 11 mai 2018*)

De vraag of quota leiden tot meer participatie in de verschillende politieke instituties is gecontesteerd. Zo stellen Beaman et al. (2011) en Deininger et al. (2015) dat partijen waarbij vrouwen een reële kans maken om een leiderschapspositie bekleden, kunnen rekenen op meer vrouwelijke leden. Schwindt-Bayer (2009) merkt echter slechts een klein effect van quota op de participatie van vrouwen. Zij stelt dat een genderquotum een belangrijk mechanisme is voor het vergroten van de vertegenwoordiging van vrouwen en bijgevolg de representativiteit van democratie. Desondanks is het de manier waarop een instelling is vormgegeven die de vertegenwoordiging van vrouwen verhoogt. Zo zullen quota het meest effectief zijn wanneer ze worden geïmplementeerd met plaatsingsmandaten en handhavingsmechanismen. Participatie van vrouwen in het politieke systeem blijft echter belangrijk. Een verhoging van het aantal vrouwen in de politiek verhoogt de legitimiteit van de politieke organisaties. Dit is een belangrijke bevinding in tijden waarin wordt gesproken over een 'uitdijende kloof tussen burger en bestuur'. Het geeft aan dat de representativiteit van kandidaten daadwerkelijk een belangrijk element is om draagkracht bij de bevolking te verkrijgen (Karp & Banducci, 2008; Lawless & Fox, 2008).

Desondanks formuleren onderzoeken naar de invloed van vrouwen op het beleid geen eenduidig antwoord. Veelal worden quota geassocieerd met een verhoogde aandacht voor bepaalde issues die sterk gecorreleerd zijn aan vrouwen. Voorbeelden zijn geweld tegen vrouwen, seksueel misbruik en wetgeving omtrent zwangerschap. Zo zouden vrouwelijke parlementairen vaker hun mening over bovengenoemde problemen geven dan mannelijke parlementairen. Daarnaast zouden vrouwen een meer feministisch referentiekader hebben dan mannen. Dit zorgt ervoor dat zowel de dynamiek als de inhoud van de debatten verandert. Dit zorgt er eveneens voor dat materies gelinkt aan vrouwen vaker op de agenda verschijnen (Franceschet & Piscopo, 2008; Schwindt-Bayer, 2009).

Ander onderzoek nuanceert de invloed van vrouwen in het beleidsvormingsproces. Vrouwelijke politici zullen weinig geneigd zijn om een mening te geven die niet strookt met die van het partijbestuur. Het partijbestuur blijkt een cruciale actor te zijn in de invloed van vrouwen op het beleid. Dit impliceert dat de invloed van vrouwen op het beleid afhankelijk is van de soort partij waartoe men behoort. Een partij waarbij het bestuur erg gecentraliseerd is en hierbij de koers uitstippelt, kan ervoor zorgen dat de vrouwelijke verkozenen in minder mate hun mening zullen verkondigen en zodoende het beleid beïnvloeden. Zo blijkt immers dat vrouwen meer loyaliteit hebben ten aanzien van hun partij dan mannen (Franceschet & Piscopo, 2008). Daarenboven zullen bepaalde vrouwelijke verkozenen er bewust voor kiezen om niet in te spelen op 'vrouwelijke thema's'. Sommige vrouwen willen aantonen dat ze 'serieuze' politici zijn en een te grote focus op feministische thema's kan hun geloofwaardigheid schaden (Childs, 2004).

Net zoals het onderzoek naar de invloed van vrouwen in het beleidsvormingsproces tegenstrijdig is, dient evenzeer de invloed van vrouwen op het uiteindelijke beleid te worden genuanceerd. Volgens Braga en Scervini (2017) zullen genderquota de beleidsbeslissingen sterk beïnvloeden. Hierbij ligt de focus op de hoeveelheid vrouwen in de politiek; hoe meer vrouwen, hoe meer aandacht voor 'vrouwelijke issues'. Geys & Sørensen (2019) en Jogani (2018) weerleggen deze stelling. Zij vinden in hun onderzoek geen significante correlatie tussen de hoeveelheid vrouwen in politieke organisaties en een verandering van het beleid.

Ondanks het feit dat de effecten van vrouwelijke verkozenen op het beleid niet eenduidig zijn, blijken partijen geen risico's te nemen door het selecteren van vrouwelijke kandidaten. Over het algemeen blijken burgers weinig stereotype meningen over vrouwen te hebben. Zij zullen bijgevolg hun keuze voor een kandidaat niet laten beïnvloeden door het gender van de kandidaat. Sterker nog; hoe meer vrouwen participeren aan het beleid, hoe meer de beperkte stereotypen over vrouwelijke verkozenen afzwakken (De Paola, Scoppa, & Lombardo, 2010; Devroe, 2019).

Anticumul

Sinds 2014 kunnen kandidaten niet meer tegelijkertijd kandidaat zijn op een regionale, federale of Europese lijst. Daarnaast werden anticumul-regels ingevoerd voor het Waalse parlement, die de cumul van een gemeentelijk uitvoerend mandaat met een parlementair ambt beperkt. Maximaal een kwart van de Waalse parlementsleden van elke partij mag een gemeentelijk uitvoerend mandaat bekleden. De parlementsleden met het hoogste percentage voorkeursstemmen in de kieskring mogen de cumul blijven behouden. Dit zorgt ervoor dat het federale parlement aantrekkelijker is geworden voor lokale mandatarissen. Op dit niveau is accumulatie nog steeds toegestaan (Vandeleene et al., 2016)

In Vlaanderen mag men nog steeds gelijktijdig een lokaal mandaat simultaan met een parlementair ambt uitoefenen. SP.A is de enige Vlaamse partij die het voorbeeld van de Waalse partijen volgt. In 2016 hebben de Vlaamse socialisten anticumulregels ingeschreven in hun partijstatuten. Parlementsleden mogen hun betrekking niet langer combineren met de functie van burgemeester of schepen. Enkel wie burgemeester is van een gemeente met minder dan 20.000 inwoners, mag naar het parlement. Voor schepenen ligt de lat dan op 30.000 bewoners (De Standaard, 2016; SP.A, 2016)

Formele selectiecriteria van de Belgische partijen

Ondanks de formele selectiecriteria die worden opgesteld door staten, kan er een grote variatie ontstaan inzake de formele selectiecriteria binnen partijen. Elke partij kan immers focussen op criteria die zij belangrijk vinden. Zo kan een partij ervoor opteren om eerder de nadruk te leggen op algemene regels zoals woonplaats, leeftijd en financiële bijdrage. Een andere partij kan opteren om te focussen ideologische loyaliteit en deelname aan partijactiviteiten. Het is eveneens mogelijk dat bepaalde criteria bij elke partij worden teruggevonden. Het is niet ondenkbaar dat partijen trachten om meer jonge kandidaten aan te trekken tot de partij om zodoende hun aantrekkelijkheid bij de jonge kiezer te vergroten. Desondanks kan er bij elke partij nog steeds een gradatie bestaan in de mate waarin dit als belangrijk wordt aanschouwd (Hazan & Rahat, 2010).

Figuur 3. Continuüm van inclusiviteit binnen de kandidaatstelling. Overgenomen van Hazan en Rahat (2010)

Deze verschillen in selectiecriteria kunnen eveneens op een continuüm worden gepositioneerd. Aan de inclusieve kant van het continuüm kunnen alle stemgerechtigden zich kandidaat stellen voor een partij. Hierbij heeft het selectoraat een beperkte invloed inzake de selectie van kandidaten. Dergelijke selectiecriteria (of het gebrek aan selectiecriteria) wordt veelal toegekend aan zogenaamde 'catch-all' partijen. Deze partijen zijn uit op electoraal succes en zullen bijgevolg elke kandidaat toelaten die het aandeel stemmen voor de partij verhoogt. Aan de exclusieve kant van het continuüm worden eerder 'ideologische' partijen teruggevonden. Deze partijen focussen voornamelijk op de programmatorische doelstellingen en zullen bijgevolg kandidaten selecteren die de ideologie van de partij afdoende belichamen. Hierbij kan de partij zich profileren als een samenhangende groep waarbij de formele partijregels ervoor zorgen dat elke kandidaat 'in het gareel wordt gehouden' (Hazan & Rahat, 2010).

In het hoofdstuk 'selectie van kandidaten' werd reeds het rekruteringsproces aan de hand van het model van Norris en Lovenduski (1995) besproken. In dit model vindt er een transformatie plaats van aspirant naar kandidaat. In dit transformatieproces spelen de 'party gatekeepers' oftewel het selectoraat een belangrijke rol. In dit proces staat het idee van 'demand' en 'supply' centraal. De vraagkant veronderstelt dat het

selectoraat zijn keuze maakt op basis van de vraag of nood van de partij. Het gaat hierbij over een breed scala aan factoren zoals het karakter van de kandidaat, de politieke ervaring en bepaalde formele kwalificaties die vervat zijn in de partijstatuten. Volgens Norris & Lovenduski (1995) kan er hierbij discriminatie optreden. Een partij kan bepaalde regels naar voren schuiven die ervoor zorgen dat een bepaald type kandidaat in aanmerking komt. Het is mogelijk dat de formele selectiecriteria er direct of indirect voor zorgen dat de kandidaten eerder mannelijk en hooggeschoold zijn. Dit zorgt er op zijn beurt voor dat vrouwelijke en laaggeschoolde kandidaten minder in aanmerking komen (Norris & Lovenduski, 1995). Het optreden van discriminatie aan de vraagzijde van de partij, wordt bevestigd door Bjarnegård en Zetterberg (2019). Uit hun onderzoek komt naar voren dat er een negatief verband is tussen de formele selectiecriteria 'achtergrond' en 'ervaring' met de mate waarin vrouwen vertegenwoordigd zijn binnen een partij. Partijen die bepaalde beperkingen opleggen inzake de etnische of geografische achtergrond van een kandidaat vertegenwoordigen 6 procent minder vrouwen dan andere partijen. Partijen die de nadruk leggen op ervaring vertegenwoordigen 7 procent minder vrouwen dan andere partijen (Bjarnegård & Zetterberg, 2019).

Volgens Arriola en Johnson (2014) ontstaat er zekere 'trade-off' tussen selectiecriteria. Indien de primaire focus van een partij de achtergrond van een kandidaat is, is het mogelijk dat de genderdimensie een nevenschikt selectie criterium wordt (Arriola & Johnson, 2014). Bjarnegård en Zetterberg (2019) wijzen erop dat de (formele) selectiecriteria historisch gegroeid zijn. Partijen die bij hun ontstaan eerder gedomineerd waren door mannen, zullen moeilijkheden ervaren om vrouwelijke kandidaten aan te trekken (Bjarnegård & Zetterberg, 2019).

De vraagzijde (demand) van een partij wordt echter beïnvloed door het aanbod (supply) van kandidaten. Een partij kan een traditie hebben waarbij ze tracht een zo'n representatief mogelijke samenstelling aan kandidaten te hebben. Het is echter mogelijk dat bepaalde groepen (bijvoorbeeld vrouwen en arbeiders) minder interesse hebben om deel te nemen in het politieke bestel (Norris & Lovenduski, 1995). Lawless en Fox (2008) vonden in hun onderzoek dat vrouwen veelal minder interesse hebben om zich kandidaat te stellen voor een politieke partij. Zij wijzen erop dat vrouwen een grote aversie hebben ten aanzien van campagnevoering en dat zij veelal te weinig middelen hebben om hieraan deel te nemen. Zo blijkt dat het traditionele rollenpatroon waarin de vrouw zorgt voor het nageslacht, ertoe leidt dat vrouwen onvoldoende bijkomende verantwoordelijkheden kunnen opnemen. Het is eveneens opvallend dat vrouwen zichzelf als minder geschikt ervaren (ten aanzien van hun mannelijke tegenstander) om daadwerkelijk een kandidaat te zijn (Lawless & Fox, 2008).

De aanbodzijde van kandidaten is een element waarmee dient rekening te worden gehouden tijdens de analyse van het selectieproces. Het zorgt ervoor dat de selectiemechanismen en de representativiteit aan de vraagzijde worden genuanceerd. Desondanks zal deze thesis zich toespitsen op de vraagzijde door te focussen op de formele selectiecriteria. Zoals reeds in de inleiding werd aangehaald is het onderzoek hiernaar vrij beperkt en in de Belgische context navenant onbestaande. De formele selectiecriteria van de Belgische partijen wordt in het empirische onderdeel verder onderzocht. Het empirische luik van deze thesis zal bijgevolg leiden tot een aanvulling van de literatuur. Daarnaast kan het een meerwaarde zijn voor de praktijk. Zo geeft het inzicht welke criteria belangrijk zijn om een representatieve partij te hebben en in het verlengde daarvan een representatief parlement. Dit kan op zijn beurt de legitimiteit van het politieke bestel vergroten.

3.3. Formulering onderzoeksvraag en hypothesen

Zoals reeds in de inleiding werd aangehaald, is de centrale onderzoeksvraag in dit proefschrift: 'Hebben partijenmerken invloed op het respecteren van de eigen regels?'. Het respect voor de eigen regels wordt hierin gedefinieerd als 'het verband tussen de formele selectiecriteria en de kernmerken van de kandidaten.' Concreet wil deze thesis nagaan of de Belgische politieke partijen de eigen regels naleven. Hierbij worden de verschillende partijen met elkaar vergeleken. Op deze manier wordt nagegaan of bepaalde partijenmerken leiden tot meer of minder respect voor de eigen regels.

Figuur 4. Conceptueel model

Om deze onderzoeksvraag ten volle te beantwoorden, wordt gebruikgemaakt van drie hypothesen die tot stand kwamen door de literatuur. Deze stellingen polsen respectievelijk naar een procedurele, culturele en ideologische dimensie van een politieke partij.

Een eerste hypothese werd ontwikkeld op basis van de 'wet van de curvilineaire dispariteit'. Deze wet veronderstelt dat een partij bestaat uit drie niveaus; namelijk de partijleiding, de militanten en het electoraat. De militante leden hebben radicalere opvattingen en houden meer vast aan de eigen regels dan de partijleiding en het electoraat (May, 1973). May (1973) conceptualiseert militanten als actieve leden die tijd en energie spenderen aan een bepaalde partij. Zij zullen tijdens een verkiezingsperiode de partij ondersteunen door bijvoorbeeld pamfletten te verspreiden. Kennedy et al (2006) stellen eveneens dat May verwijst naar burgers met een lidkaart die actief bijdragen aan het succes van de partij. Uit de typologie van Weldon (2007) blijkt dat het electoraat bestaat uit burgers die voor een bepaalde partij stemmen, passieve partijleden en lokaal verkozen leden. Het gaat dus over kiezers en leden die eerder 'passief' zijn en slechts in beperkte mate het beleid op het nationaal niveau beïnvloeden.

Volgens de wet van May (1973) zal de partijleiding meer luisteren naar het electoraat dan naar de militanten. Het electoraat is immers minder ideologisch gebonden en zal eveneens representatiever zijn voor het bredere kiespubliek. Indien de partijleiding te hard zou vasthouden aan de eigen regels, kan dit een afschrikkende effect teweegbrengen voor potentiële kiezers en coalitiepartners (May, 1973).

Uit deze wet kan worden opgemerkt dat partijen waarbij de partijtop het selectieproces beïnvloedt, vaker afwijken van de eigen regels en principes. De partijtop wil volgens May (1973) immers herverkozen worden en zal bijgevolg meer de nadruk leggen op de grieven van het electoraat. Dit kan ertoe leiden dat de partijtop afwijkt van de formeel opgestelde selectiecriteria (May, 1973). Een bijkomend argument voor de bovengenoemde stelling kan worden terugvinden in het onderzoek van Langston (2001). Hieruit blijkt dat de mate van institutionalisering van het selectieproces de beweegruimte van de partijtop bepaalt. Een situatie waarbij de partijtop alleen beslist, kan immers gemakkelijker plaatsvinden in een partij waar het selectieproces weinig geformaliseerd is. Het gaat hierbij over een eerder spontane selectie. De partijleden betrekken, vergt echter meer organisatie en dus meer institutionalisering. Daarenboven kan de traditie van een partij ervoor zorgen dat de partijtop zijn dominante positie behoudt ondanks een wijziging van de partijstatuten. Zo bleek dat de partijtop van de *Partido Revolucionario Institucional*, de regels niet respecteerden indien zij er zelf negatieve consequenties van ondervonden. Dit wordt verklaard door een traditie waarbij de partijtop veel macht heeft (Langston, 2001).

Volgens deze wet kan eveneens geconcludeerd worden dat partijen waarbij de militanten een sterke impact hebben in het selectieproces, meer vasthouden aan de formele selectiecriteria. May (1973) stelt immers dat de actieve partijleden *policy-seekers* zijn en daardoor nauwgezet vasthouden aan de partijstandpunten – en principes (May, 1973).

De wet van de curvilineaire dispariteit is een interessant theoretisch denkkader dat ruimschoots in de literatuur werd bestudeerd (Baras, Barberà, & Barrio, 2007; Dalton, 1985; Holmberg, 1989; Narud & Skare, 2002). De empirische validiteit is vooralsnog gecontesteerd. Volgens Kennedy et al. (2006) zijn veel militanten naast *policy-seekers* ook *vote-seekers*. Daarenboven zijn de onderzoeksresultaten, inzake de mate waarin militanten er extremere standpunten op naslaan, ambigu. Veel auteurs zijn er niet in geslaagd om empirisch bewijs te vinden dat May's wet ondersteunt (Baras et al., 2007; Holmberg, 1989; Narud & Skare, 2002).

H1: Partijen, waarbij de leden een sterke invloed hebben op het selectieproces, hebben minder respect voor de eigen regels dan partijen die sterk beïnvloed worden door de partijtop.

Ongeacht de verschillende kiesresultaten op 26 mei 2019 in beide delen van het land, blijkt dat er culturele verschillen zijn tussen de Vlaamse en Franstalige bevolking. Ludo Beheydt (2000) verwijst naar de verschillende taal als de oorzaak van het culturele verschil tussen beide landsdelen. Wilfried Dewachter (2008) bevestigt deze aanname en stelt dat Vlaanderen en Wallonië twee verschillende maatschappijen zijn. De verschillende taal zorgt ervoor dat de Vlaamse cultuur sterk beïnvloed wordt door de Nederlandse historiek en Angelsaksische invloeden. De cultuur in het Franstalig landsdeel is daarentegen sterk beïnvloed door het buurland Frankrijk. De divergentie tussen Vlaanderen en Wallonië wordt daarenboven versterkt door de massamedia. Zo blijkt dat een groot deel van de Franstaligen elke avond naar tv-zenders uit Frankrijk kijkt. Daarnaast blijkt dat de mediakanalen in beide delen van het land weinig informatie verstrekken inzake gebeurtenissen over de taalgrens (Dewachter, 2008). Dit zal volgens Dewachter (2008) ertoe leiden dat gaandeweg de beide culturen en daarbijhorende waarden en normen van elkaar vervreemden.

Kuhlmann en Wollmann (2019) ontwikkelden een typologie waarbinnen Vlaanderen en Wallonië kunnen ondergebracht worden. Hun typologie baseert zich op een culturele, institutionele en historische dimensie. Het theoretisch model van Kuhlmann en Wollmann (2019) wordt voornamelijk gehanteerd om landen met elkaar te vergelijken. Omdat Wallonië en Vlaanderen deelstaten zijn van België zullen niet alle kenmerken van de vooropgestelde typologie ten volle overeenstemmen. Desondanks zijn er bepaalde elementen die doen vermoeden dat Vlaanderen en Wallonië in zekere mate verschillend worden geclassificeerd.

Vlaanderen kan, net zoals Nederland, Denemarken en Zweden, worden geclassificeerd in het Noord-Europese model. In dit model wordt onder andere veel autonomie toegekend aan lokale besturen (Kuhlmann & Wollmann, 2019). Vlaanderen kent immers een traditie waarbij lokale besturen een grote autonomie genieten (De Rynck & Wayenberg, 2017). Zo is in het Vlaams regeerakkoord van de bestuursperiode 2019-2024 het volgende te lezen: 'De Vlaamse overheid concentreert zich op het definiëren van strategische beleidsambities en de algemene spelregels. Dit betekent dat de lokale besturen meer autonomie krijgen en bevoegdheden om aan deze beleidsambities invulling te geven, waar mogelijk conform het subsidiariteitsprincipe, worden overgeheveld naar het lokaal niveau (Vlaamse Regering, 2019)'.

Wallonië leunt, net zoals Frankrijk, Spanje en Italië, nauw aan bij het continentaal-Europees Napoleontisch model. Dit archetype wordt gekenmerkt door zijn Napoleontische traditie. Een dergelijke traditie wordt onder andere gekenmerkt door een cultuurgebonden acceptatie van een sterke centrale overheid (Kuhlmann & Wollmann, 2019). Uit Survey-onderzoeken blijkt dan ook dat de Franstalige Belgen zich beduidend sterker verbonden voelen met de Belgisch staat in tegenstelling tot de Vlaamse burgers. Vlamingen voelen zich

daarentegen sterker verbonden met de eigen regio in vergelijking met de Franstaligen. Het is eveneens frappant dat de Franstaligen zich sterker identificeren met Europa (Deschouwer & Sinardet, 2010). Die sterke identificatie met België en Europa kan mogelijks verklaard worden door de Napoleontische traditie (Kuhlmann & Wollmann, 2019).

Binnen deze traditie wordt eveneens een subcategorie 'Zuid-Europese staten' toegevoegd. Binnen deze subcategorie hecht men eveneens veel waarde aan de *rule of law*, maar zullen politici hier regelmatig van afwijken. De *rule of law* kan geïnterpreteerd worden als een sterke nadruk op het legaliteitsprincipe. Dit krijgt zijn vertaling in een sterke codificatie van legale normen. Desondanks zullen de Zuid-Europese staten hiervan afwijken. In landen zoals Spanje en Portugal is er nog steeds in zekere mate politiek cliëntelisme aanwezig. Hierbij bekleden bepaalde personen een belangrijke positie in de ambtenarij omwille van hun loyaliteit aan een politieke partij (Kuhlmann & Wollmann, 2019).

Vooralsnog werd er geen systematische vergelijking gemaakt tussen Vlaanderen en Wallonië. Dit maakt het bijgevolg moeilijk om een comparatieve analyse van Vlaanderen en Wallonië te ontwikkelen. Desalniettemin kan het, binnen een traditie van toenemende regionalisering, interessant zijn om deze vergelijking te maken. In dit proefschrift wordt verondersteld dat Wallonië toebehoort aan de Zuid-Europese staten. Er dient echter opgemerkt te worden dat deze classificatie voornamelijk werd opgemaakt omwille van de Napoleontische traditie. Er wordt hierbij geen uitspraak gedaan over de mate van politieke cliëntelisme in het Franstalig landsdeel.

H2: Vlaamse partijen houden zich meer aan de eigen regels dan Franstalige partijen.

De literatuur veronderstelt dat de interne regels verschillen in politieke partijen. Elke partij kan immers zijn statuten opstellen naargelang de interne waarden en normen. Sommige partijen kunnen ervoor opteren om te focussen op ideologische criteria van een kandidaat. Andere partijen kunnen dan weer focussen op de representativiteit van kandidaten (Hazan & Rahat, 2010). Uit vergelijkend onderzoek blijkt dat er bij linkse partijen een tendens is om groepgebaseerde quota's zoals genderquota's te incorporeren in de partijregels. Rechtse partijen zijn daarentegen eerder terughoudend ten aanzien van dergelijke quota's in vergelijking met linkse partijen (Davidson-Schmich, 2006; Murray, Krook, & Opello, 2012; Reiser, 2014).

Een mogelijks gevolg hiervan is dat de linkse partijen meer vrouwelijke verkozenen hebben. Zo blijkt dat (extreem)linkse en 'groene' partijen over het hoogste percentage aan vrouwelijke verkozenen beschikken. De (extreem)rechtse partijen beschikken daarentegen over significant minder vrouwelijke parlementairen (Caul,

1999; Chiva, 2014). Deze verschillen zijn eveneens merkbaar tijdens verkiezingsdebatten. Zo zal een linkse partij de nood voor quotas duidelijker aanhalen dan een rechtse partij. Dit past in zekere mate bij de ideologie van beide types partijen. Progressieve partijen streven veelal naar gelijkheid, terwijl conservatieve partijen vaker de nadruk leggen op het individualisme van elke kandidaat. Een rechtse partij zal bijgevolg een quota eerder als een aanval op de individuele mogelijkheden van een kandidaat aanschouwen (Celis, Childs, Kantola, & Krook, 2014; Dahlerup et al., 2011). Het onderzoek van Caul (1999) wijst echter op een mogelijks verband tussen het gebruik van quota in de selectiecriteria en het aantal vrouwelijk parlementairen. Zo blijkt dat in 1989 de partijen met genderquota's 6 procent meer vrouwelijke parlementairen hadden dan partijen die geen formele genderquota's hadden. Het blijft uiteraard moeilijk om dit verschil volledig aan het gebruik van bepaalde formele selectiecriteria te wijten. Er zijn immers ook rechtse partijen die genderquota's hebben geïmplementeerd. Desondanks slagen zij er in mindere mate in om hun aantal vrouwelijke parlementairen aanzienlijk te verhogen (Caul, 1999; Santana & Aguilar, 2019). Dit zou kunnen impliceren dat linkse partijen zich daadwerkelijk in sterkere mate aan de eigen regels houden.

Het politieke spectrum waarbij partijen op een links-rechts schaal worden geclassificeerd, is inherent aan het onderzoek naar de ideologie van politieke partijen. Desondanks wordt deze classificatie veelal *ad hoc* uitgevoerd (Castles & Mair, 1984). Veelal wordt de sociaaleconomische links-rechtsdimensie gehanteerd als de belangrijkste ideologische breuklijn in Europese democratieën (Dassonneville, Baudewyns, & Willocq, 2015). Dit kan simplistisch worden weergegeven door te stellen dat rechtse partijen streven naar minder overheidscontrole en interventie. Deze partijen zijn veelal behoudsgezind of conservatief. Linkse partijen zullen daarentegen opteren voor een sterke overheidscontrole en interventie. Deze partijen zijn veelal progressief (Achterberg, 2006; Devos, 2018).

H3: 'Linkse' partijen houden zich meer aan de eigen regels dan 'rechtse' partijen.

4. ONDERZOEKSDESIGN: METHODE & DATA

4.1. Methode

4.1.1. Mixed methods

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, wordt gebruikgemaakt van de zogenaamde '*mixed methods*'. Johnson en Onwuegbuzie (2007) definiëren *mixed methods* als 'een intellectuele en praktische synthese op basis van kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Het is het derde onderzoeksparadigma (samen met kwalitatief en kwantitatief onderzoek). Het erkent het belang van traditioneel kwantitatief en kwalitatief onderzoek, maar biedt ook een krachtige derde paradigma-keuze die vaak de meest informatieve, volledige, evenwichtige en nuttige onderzoeksresultaten oplevert (Johnson & Onwuegbuzie, 2007, p. 129, eigen vertaling)'

Mixed methods is een methode die tracht om zowel de sterktes van kwalitatief als kwantitatief onderzoek te integreren. Het combineren van verschillende methodes om een bepaald fenomeen te onderzoeken, wordt in de literatuur gedefinieerd als 'triangulatie' (Johnson & Onwuegbuzie, 2007). Het gebruik van deze methode kan resulteren in een verhoogde kwaliteit van het onderzoek. Zo kan de triangulatie leiden tot het bevestigen of weerleggen van een theorie mits het terugvinden van een convergentie of contradictie tussen de kwalitatieve en de kwantitatieve analyse (Jick, 1979).

Het kwalitatieve onderdeel van deze paper bestaat uit een documentanalyse. Hierbij worden de partijstatuten van de Belgische partijen, die in 2019 deelnamen aan de verkiezingen en in de vorige legislatuur een zetel hadden, geanalyseerd. Het kwantitatief onderdeel bestaat uit een secundaire analyse uitgevoerd op het statistisch materiaal verzameld door de directie van de verkiezingen van de FOD binnenlandse zaken.

Met andere woorden tracht de documentanalyse de formele selectiecriteria van de Belgische politieke partijen in kaart te brengen. De secundaire analyse zal daarentegen de kenmerken van de kandidaten beschrijven. Beide onderzoeksmethoden zitten vervat in de *mixed methods* en vormen de variabele 'respect voor de eigen regels'. Dit element zal vervolgens getoetst worden aan de partijkennmerken die vervat zitten in de drie hypothesen.

Figuur 5. Conceptueel model toegepast op het onderzoeksmodel

Documentanalyse

Een documentanalyse is een systematische procedure waarbij een veelvoud aan documenten wordt geanalyseerd. De documentanalyse behoort toe aan het kwalitatieve onderzoek omdat er voornamelijk gezocht wordt naar de achterliggende betekenis van een tekst. Het gaat hierbij over documenten die tot stand zijn gekomen zonder enige interventie van een onderzoeker. Documentanalyse is bijgevolg een onderzoek naar een bepaald fenomeen dat geformaliseerd is binnen een bepaalde tekst (Bowen, 2009). Indien een samenleving steeds meer belang hecht aan ‘feministische’ waarden, is het mogelijk dat deze waarden geformaliseerd zijn in allerlei documenten (bijvoorbeeld reclame, brochures en wetgeving).

In de documentanalyse van dit proefschrift wordt data verzameld over de formele selectiecriteria van Belgische politieke partijen. Deze data zitten vervat in de partijstatuten. Zoals reeds in het theoretisch luik werd aangehaald, hebben partijen een grote vrijheid om hun partijstatuten op te stellen. Desondanks zal de nationale context een impact hebben op de partijstatuten. Daarom zal binnen het empirische luik voldoende aandacht besteed worden aan de wettelijke context. De nationale wetgeving is echter een factor die wordt gehanteerd om te duiden op de context waarbinnen partijstatuten ontstaan. Het merendeel van de data-analyse is afkomstig van de formele selectiecriteria die vervat zitten in de partijstatuten. Het opzet van dit onderzoek is immers partijen vergelijken in een Belgische context. Grensoverschrijdende vergelijkingen worden hierbij niet behandeld.

Om dit deel van de analyse zo gestructureerd mogelijk weer te geven, werd een topiclijst ontwikkeld (Neckebroeck, Vanderstraeten, & Verhaeghe, 2015; Smith & Firth, 2011). Deze lijst omvat enkele trefwoorden die naast het beantwoorden van de deelonderzoeksvragen, eveneens een algemeen beeld schetsen over de formele vormgeving van de Belgische politieke partijen. De topiclijst werd eveneens opgesplitst in

selectiecriteria op het niveau van de kandidaat en op het niveau van de lijst. Selectiecriteria van de kandidaat baseren zich op individuele karakteristieken van iemand die zich kandidaat stelt.

De selectiecriteria op het niveau van de lijst behelzen factoren die van kracht zijn op de totaliteit van een lijst. Deze criteria zijn eerder relatief, terwijl de selectiecriteria van een kandidaat eerder absoluut zijn. Een voorbeeld van selectiecriteria op het niveau van de lijst is een pariteitsregel. Politieke partijen kunnen streven naar een evenwichtige verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten. De invoering van een pariteitsregel kan ervoor zorgen dat er bepaalde mannen niet geselecteerd worden omdat er weinig vrouwelijke kandidaten zijn. Selectiecriteria op het lijstniveau zijn veelal regels waaraan een kandidaat zelf weinig kan veranderen. Een voorbeeld van een selectie criterium op het niveau van de kandidaat is lidmaatschap. Een partij kan in zijn partijstatuten omschrijven dat enkel leden zich kandidaat mogen stellen. Dit kenmerk is bijgevolg op elke kandidaat van kracht ongeacht het geslacht (Hazan & Rahat, 2010).

Selectiecriteria op het niveau van de kandidaat	
Topic	Betekenis
Partijregels volgen	<i>Dit topic tracht weer te geven in welke mate individuele leden en kandidaten mogen afwijken van de regels van de partij. Dit gaat zowel over gebondenheid aan algemene regels als regels die verbonden zijn met partijprogramma.</i>
Lidmaatschap	<i>Het lidmaatschap- verwijst ernaar of kandidaten daadwerkelijk een lidmaatschap moeten hebben. Dit wordt veelal uitgedrukt in termen zoals 'het hebben van een lidkaart'.</i>
Sociale associaties	<i>Dit topic polst naar de mate waarin sociale associaties met bepaalde organisaties verondersteld worden.</i>
Contact met burgers	<i>Dit topic slaat terug op het representativiteit-element binnen de inputlegitimiteit van een partij.</i>

Tabel 1. Selectiecriteria op het niveau van de kandidaat

Selectiecriteria op het niveau van de lijst	
Topic	Betekenis
Diversiteit – vrouwen	<i>Heeft een partij bepaalde regelgeving inzake de representativiteit van gender?</i>
Diversiteit – jeugd	<i>Heeft een partij bepaalde regelgeving inzake de representativiteit van jongeren?</i>
Diversiteit – ouderen	<i>Heeft een partij bepaalde regelgeving inzake de representativiteit van ouderen?</i>
Diversiteit – nieuwkomers	<i>Heeft een partij bepaalde regelgeving inzake de representativiteit van ‘nieuwe leden’?</i>
Diversiteit – etniciteit	<i>Heeft een partij bepaalde regelgeving inzake de representativiteit van etniciteit?</i>
Diversiteit – ervaring	<i>Heeft een partij bepaalde regelgeving inzake de representativiteit van ‘ervaren leden’?</i>

Tabel 2. Selectiecriteria op het niveau van de lijst

Een documentanalyse is een relatief efficiënte methode. Omdat er een grote beschikbaarheid van documenten is, kan binnen een beperkte tijd veel informatie verzameld worden. Door de aanwezigheid van het internet worden de partijstatuten snel teruggevonden. Documentenanalyse omvat een dataselectie in plaats van een dataverzameling zoals bij vele andere onderzoeksmethoden. Een ander voordeel is het gebrek aan reactiviteit. Een partijstatuut is een statisch gegeven binnen een dynamische context (een partij). Omdat deze statuten dusdanig geformaliseerd zijn, kan de onderzoeker hier weinig invloed op uitoefenen (Bowen, 2009; Niek & Lindeman, 2005).

Desondanks kan er wel een ‘selectiviteit bias’ optreden. Dit betekent dat documenten dusdanig worden opgesteld dat zij overeenstemmen met het beleid en de agenda van de partij (Bowen, 2009). In de

partijstatuten zullen bijgevolg geen kenmerken worden teruggevonden die niet overeenstemmen met de identiteit van de partij. Het is mogelijk dat een partij hier aan *window dressing* doet. Partijen kunnen zich in de partijstatuten aantrekkelijker profileren dan hoe hun werking zich in de werkelijkheid manifesteert. Zo werd er in het onderdeel over de formele selectiecriteria reeds geduid op het verschil tussen institutionele praktijken en informele praktijken enerzijds en de formele praktijken anderzijds. Die discrepantie tussen de formele regels en de werkelijkheid is dan ook het primaire onderzoeksopzet van dit proefschrift.

Secundaire analyse

Het tweede deel van de analyse bestaat erin dat er data wordt verzameld over het profiel van de kandidaten tijdens de Federale en regionale verkiezingen van 2019. Deze thesis tracht immers te onderzoeken of er al dan niet een correlatie is tussen de formele selectiecriteria en het profiel van de kandidaten. Het is hierbij belangrijk om te duiden dat de term ‘correlatie’ in dit proefschrift verwijst naar de link tussen beide elementen en bijgevolg niet naar een causaal verband. De secundaire analyse wordt uitgevoerd op het statistisch materiaal verzameld door de directie van de verkiezingen van de FOD binnenlandse zaken. Zowel de betrouwbaarheid als de validiteit liggen zeer hoog voor de verkregen primaire gegevens. De gegevens zijn afkomstig van de voordrachtsakte van elke partij. Op dit document staat de naam, de voornaam, de geboortedatum, het geslacht, het beroep, de hoofdverblijfplaats en het rijksregisternummer van elke kandidaat. Deze data werd geregistreerd door de directie van de verkiezingen van de FOD binnenlandse zaken.

Deze databestanden bevatten gegevens over alle kandidaten die in 2019 aan regionale en federale verkiezingen hebben deelgenomen. In concreto gaat het over de verkiezingen voor het parlement van het Waals, Vlaams en Brussels-Hoofdstedelijk gewest en het Federaal Parlement. Hierbij worden enkel kandidaten die toebehoren aan een partij die in 2019 deelnam aan de verkiezingen en in de vorige legislatuur een zetel had, geanalyseerd.

De dataset bevat gegevens over de leeftijd, het geslacht, de partij en de woonplaats van kandidaten. De gegevens maken het mogelijk om een correlatie te verkrijgen tussen de formele selectiecriteria die opgenomen zijn in de partijstatuten en de kenmerken van de kandidaten op lijstniveau. De dataset kent immers enkele beperkingen waardoor er geen mogelijkheid is om de correlatie tussen de formele selectiecriteria en de selectiecriteria op het niveau van de kandidaat te onderzoeken.

Ondanks de beperkte hoeveelheid informatie, kent deze secundaire analyse enkele voordelen. Zo werd reeds de betrouwbaarheid aangehaald als een sterkte. De verzamelde gegevens zijn immers objectieve weergaven

van de kenmerken van kandidaten. De dataverzameling gebeurde immers door de directie van de FOD binnenlandse zaken waardoor de kans op manipulatie navenant onbestaande is. Daarenboven geniet deze analyse van een sterke validiteit. Er werd immers geen gebruik gemaakt van een steekproef aangezien de database de gehele onderzoekspopulatie bevat. Bijgevolg zijn de gegevens geldig en representatief voor de volledige populatie, zijnde de kandidaten tijdens verkiezingen van het Waals, Vlaams, Brussels-Hoofdstedelijk en Federaal Parlement in 2019 (Neckebroeck et al., 2015).

4.2. Operationalisering van de variabelen

Zoals reeds eerder werd aangehaald, worden de partijstatuten onderzocht in de documentanalyse. Het gaat hierbij over de partijstatuten van de Belgische partijen, die in 2019 deelnamen aan de verkiezingen en in de vorige legislatuur een zetel hadden. De keuze heeft voornamelijk te maken met de validiteit van het onderzoek. Indien een vergelijking tussen Vlaanderen en Wallonië wenselijk is, dienen er partijen aanwezig te zijn ter vergelijking. Indien enkel de verkozen partijen in 2019 worden geanalyseerd, kan er een vertekend beeld ontstaan. Een voorbeeld hiervan is de *'Parti Populaire'*. Zij hadden volksvertegenwoordigers in de legislatuur 2014–2019 maar werden niet herverkozen. Het ontbreken van deze partij kan ertoe leiden dat de analyse aan de Vlaamse kant te sterk wordt beïnvloed door de aanwezigheid van het 'Vlaams Belang'. Het is uitermate belangrijk om voor elke partij aan Vlaamse kant een Franstalige tegenhanger te hebben en vice versa. De derde hypothese stelt immers dat 'Linkse' partijen zich meer aan de eigen regels houden dan 'rechtse' partijen. Indien er beduidend meer rechtse partijen in het Vlaams gewest zijn dan in het Waals gewest, dan kan de tweede hypothese (Vlaamse partijen houden zich meer aan de eigen regels dan Franstalige partijen) niet beantwoord worden. De Vlaamse partijen zouden immers sterker beïnvloed worden door de rechtse partijkenmerken dan door de specifieke context (Vlaanderen) waarin zij zich organiseren. Dit zou ertoe kunnen leiden dat Vlaamse partijen worden afgebeeld als partijen die hun eigen regels niet naleven, terwijl de analyse mogelijks veronderstelt dat rechtse partijen zich minder aan de eigen regels houden.

De keuze voor deze onderzoekseenheid zorgt er eveneens voor dat 'kleinere partijen' die kandideerden, niet in ogenschouw worden genomen. Deze keuze werd voornamelijk genomen wegens het uitblijven van partijstatuten van bepaalde 'kleine partijen'.

De partijen worden geïnclassificeerd in drie typologieën om de hypothesen te kunnen beantwoorden. Het gaat hierbij over:

1. Partijen, waarbij de leden een sterke invloed hebben op het selectieproces ten aanzien van partijen die sterk beïnvloed worden door de partijtop.

Zoals reeds in het theoretisch luik werd aangehaald, bepalen de *'party gatekeepers'* welke aspiranten daadwerkelijk kunnen kandideren voor een positie op de lijst. Buiten nationaal opgelegde regelgeving inzake gender, kunnen partijen bepalen op welke manier de lijstvorming tot stand komt (De Winter, 1988; Vandeleene et al., 2016). Het selectoraat wordt in veel studies onderzocht op basis van twee dimensies. Ten eerste wordt er gekeken naar de het niveau waarop de beslissingen worden genomen; hetzij gecentraliseerd, hetzij gedecentraliseerd. Ten tweede wordt de inclusiviteit van het selectoraat onder de loep genomen (Hazan & Rahat, 2010). Inzake de inclusiviteit, wordt veelal gebruikgemaakt van de typologie van Rahat & Hazan (2001). In dit model wordt het selectoraat gepositioneerd van heel inclusief (alle stemgerechtigden hebben een input bij de selectie van kandidaten) tot heel exclusief (één persoon bepaalt de lijstsamenstelling) (Rahat & Hazan, 2001). De analyse van het niveau waarop beslissingen worden genomen, is veelal gebaseerd op de territoriale afbakening van het selectoraat (Kelbel, 2018).

België kent een lange traditie waarbij de ledenstemming de norm was. Tot het einde van de jaren 1970 konden alle partijleden hun stem uitbrengen over de samenstelling van de volgorde van de kandidaten op de lijsten. Desondanks werd deze methode na het einde van jaren 1970 steeds minder gebruikt. Het was sindsdien een beperkt comité dat de samenstelling van de lijsten bepaalde. Vanaf de jaren 1990 is er eerder een gemend model ontstaan (Pittoors et al., 2017; Verleden, 2013). Bijgevolg kan geen enkele Belgische partij geïnclassificeerd worden als 'volledig inclusief' of 'volledig exclusief'. Evenmin zijn er partijen waarbij het selectoraat volledig gedecentraliseerd of gecentraliseerd is. Desondanks zijn er verschillen tussen partijen merkbaar. Deze verschillen zullen in eerdere relatieve termen worden uitgedrukt. Sommige partijen hebben een inclusiever en meer gecentraliseerd selectoraat in vergelijking met anderen (Vandeleene et al., 2016). Het uitblijven van extremen kan worden toegewezen aan zowel interne als externe oorzaken. Zo verminderden de 'groene' partijen de mate van inclusiviteit in de afgelopen jaren omwille van een electorale neergang (Vandeleene & De Winter, 2018)

De manier waarop het selectieproces van kandidaten tot stand komt, staat beschreven in de partijstatuten. Omwille van de vrijheid die partijen genieten bij het opstellen van hun interne regels, is een zekere divergentie mogelijk. Zo zijn zowel Groen als Ecolo de archetypes van een partij die zeer gedetailleerde regels heeft en die ook naleven. Daarentegen zijn er partijen zoals PS, MR en Vlaams Belang die vrij beknopt de selectieprocedure beschrijven en waarbij eerder informele mechanismen de selectie bepalen (Vandeleene, 2018). Het is bijgevolg belangrijk om in zekere mate rekening te houden met informele componenten indien een partij wordt geclassificeerd op basis van een 'inclusief' of 'exclusief' selectoraat. Zo blijkt uit de studie van Cheng en Tavits (2011) dat vrouwelijke aspiranten meer kans maken op een positie op de lijst wanneer de *gatekeeper* een vrouw is. Hoewel de formele regels de representativiteit van bepaalde groepen kan verhogen, spelen informele mechanismen ook een rol (Cheng & Tavits, 2011). Deze tegenstrijdigheid tussen formele en informele regels wordt eveneens beschreven in het onderzoek van Vandeleene et al. (2016). Uit dit onderzoek blijkt onder andere dat leden van CDH niet dezelfde hoeveelheid inspraak hebben zoals wordt neergeschreven in de statuten. In deze partij heeft de partijtopy een grote impact op het selectieproces terwijl uit de statuten blijkt dat de leden sterk betrokken worden (Vandeleene et al., 2016).

Desalniettemin blijkt dat de informele selectieprocessen weinig verschillen van de formele regels. Partijen zullen niet altijd de eigen regels letterlijk naleven, maar deze eerder ombuigen omwille van onder andere praktische redenen. Slechts een minderheid van de partijen zal acties ondernemen die tegenstrijdig zijn met het selectieproces zoals omschreven in de statuten (Kelbel, 2018). Bijgevolg zal in dit proefschrift een onderscheid worden gemaakt op basis van een eigen analyse van de statuten¹. Hierbij wordt er een onderscheid mogelijk tussen partijen waarbij leden directe inspraak hebben en partijen met indirecte inspraak van de leden. Directe inspraak impliceert dat alle leden kunnen stemmen over de modellijst. In deze thesis wordt verondersteld dat de leden van deze partijen een sterke invloed hebben op het selectieproces.

¹ Nieuw-Vlaamse Alliantie, Statuten 8/12/2018

Parti Socialiste, STATUTS DU PARTI SOCIALISTE 02/07/2017

Christen-Democratisch en Vlaams, OPDRACHTVERKLARING VLAAMSE CHRISTENDEMOCRATEN STATUTEN 16/11/2013

Mouvement Réformateur, Statuts, 24/03/2005

Socialistische Partij Anders, Statuten, 05/06/2016

Open Vlaamse Liberalen en Democraten, Reglement, 26/05/2011

Vlaams Belang, Statuten, 19/03/2011

centre démocrate Humaniste, Les statuts, 18/05/2002

Ecolo, Statuts, 04/06/2016

Groen, Statuten, 15/11/2014

Démocrate Fédéraliste Indépendant, STATUTS GÉNÉRAUX, 18/04/2018

Parti du Travail de Belgique, Statuts, 13/06/2015

Parti Populaire, Statuts, 23/05/2017

Directe inspraak leunt immers dichter aan bij een inclusief selectoraat dan bij een exclusief selectoraat. Indirecte inspraak betekent dat niet alle leden kunnen stemmen, maar dat het gebeurt via vertegenwoordiging. Het selectieproces zal bij deze partijen sterk beïnvloed worden door de elite of de top van de partij. Indirecte inspraak leunt immers dichter aan bij een exclusief selectoraat dan bij een inclusief selectoraat.

Directe inspraak		Indirecte inspraak	
Partij	Wie beslist?	Partij	Wie beslist?
CD&V	Alle leden in een geheime poll	SP.A	Partijcongres (vertegenwoordigers)
Open VLD	Alle leden via een voorverkiezing	N-VA	Partijraad
Groen	Partijcongres (alle leden)	Vlaams Belang	Partijraad
CDH	Partijcongres (alle leden)	PS	Partijcongres (vertegenwoordigers)
Ecolo	Partijcongres (alle leden)	MR	Verkiezingscommissie
		Parti Populaire	Partijvoorzitter
		PVDA/PTB	Partijcongres (vertegenwoordigers)
		DEFI	Partijraad

Tabel 3. Belgische partijen met een inclusief selectoraat ten aanzien van Belgische partijen met een exclusief selectoraat.

2. Vlaamse partijen ten aanzien van Franstalige partijen

In de Belgische context zijn de meeste partijen gesplitst op basis van hun bestuurstaal. Deze ontwikkeling is ontstaan naar aanleiding van de splitsing van de drie traditionele partijen in de jaren 60 en de jaren 70. De Christendemocraten, de socialisten en de liberalen hadden sindsdien geen unitaire partij bestaande uit Franstalige en Nederlandstalige parlementairen. Deze afbreuk deed zich voor omwille van inwendige discussies binnen elke partij. Zo was de splitsing van de Christendemocraten te wijten aan het dossier van de Leuvense universiteit (Van Bosstraeten, 2008).

De bovengenoemde historiek heeft ertoe geleid dat partijen zich organiseren op basis van hun bestuurstaal. Zo worden de christendemocratische waarden belichaamd in zowel een Vlaamse partij (CD&V) als een Franstalige partij (CDH). Beide partijen hebben bijgevolg hun eigen statuten en verschillende kandidaten. Desalniettemin staat het elke partij vrij om kandidatenlijsten in te dienen in een taalgebied dat verschillend is van de bestuurstaal van de eigen partij. Om enige verwarring te vermijden, wordt het onderscheid tussen Vlaamse en Franstalige partijen gemaakt op basis van de gehanteerde taal in de partijstatuten. PTB/PVDA

wordt gezien als de enige unitaire partij omdat zij zich duidelijk profileren als één partij waarbij de statuten elkaars letterlijke vertalingen zijn.

Vlaamse partijen	Franstalige partijen
CD&V	CDH
Groen	DEFI
N-VA	Ecolo
Open VLD	MR
PVDA (= PTB)	Parti Populaire
SP.A	PS
Vlaams Belang	PTB (= PVDA)

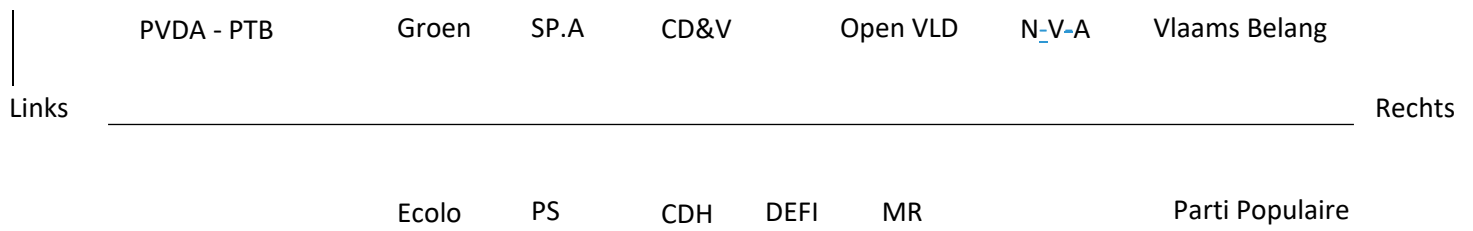
Tabel 4. Vlaamse en Franstalige partijen in België op het nationale niveau

3. 'Rechtse' partijen ten aanzien van 'linkse' partijen

Het is niet evident om politieke partijen te positioneren op een links-rechts schaalverdeling omwille van twee redenen. Ten eerste is een dergelijke schaalverdeling afhankelijk van de perceptie van de bevrageden. Zo kunnen experts (zoals politicologen), politici en kiezers een politieke partij op een verschillende manier waarnemen (Castles & Mair, 1984). Zo blijkt uit het onderzoek van Devos, Van Liefveringhe en Verlet (2006) dat politici de politieke partij 'Groen!' (het huidige 'Groen') als linkser aanschouwen in vergelijking met de perceptie van de kiezers. Desondanks blijkt dat zowel politici als kiezers 'Groen!' linkser positioneren ten opzichte van 'SP.A (Devos et al., 2006).

Uit het onderzoek van Castles en Mair (1984), waarbij experts werden bevraged, worden 'Agalev' (het huidige 'Groen') en zusterpartij 'Ecolo' daarentegen als rechtser dan 'SP.A' gepositioneerd. Dit staft de tweede reden die aangeeft waarom het moeilijk is om partijen te positioneren op een links-rechts verdeling. Een politieke partij is een dynamisch gegeven en zal net zoals de context waarin ze zich bevindt (de maatschappij) veranderen. Zo blijkt uit het onderzoek van Achterberg (2006) dat partijen zich steeds meer positioneren op basis van culturele breuklijnen in plaats van de 'klassieke' sociaaleconomische breuklijn. Zo is het mogelijk dat de arbeidersklasse, die vroeger eerder op een linkse partij stemde, vandaag op een rechtse partij stemt omdat deze cultuur aansluit bij hun cultureel conservatieve waarden (Achterberg, 2006).

Er is dus enige nuance geboden om politieke partijen te kunnen verdelen op een links-rechts schaal. Desondanks werd een schaal ontwikkeld waarop de Belgische partijen gepositioneerd zijn. De positie van de Franstalige partijen werd voornamelijk bepaald door hen te spiegelen met hun Vlaamse 'variant'.

Figuur 6. Het politieke spectrum in België: links-rechtsverhouding van Vlaamse en Franstalige partijen (Castles & Mair, 1984; Devos et al., 2006, Devos, 2018)

5.EMPIRISCH LUIK

5.1. Wettelijke bepalingen

Uit de literatuur blijkt dat elke politieke partij dient rekening met formele selectiecriteria op het niveau van de staat alvorens de partij een kandidatenlijst kan samenstellen. Deze selectiecriteria zitten vervat in een regelgevend kader zoals een grondwet, een kieswet of andere wetgevende bepalingen. Dit heeft vanzelfsprekend gevolgen voor het selectieproces (Hazan & Rahat, 2010). Het is daarom belangrijk om voldoende aandacht te schenken aan de wettelijke criteria inzake de selectie van kandidaten binnen de Belgische context.

Binnen de Belgische wetgeving met betrekking tot de selectie van kandidaten, kunnen er regels worden teruggevonden op zowel het niveau van de kandidaat, als op het niveau van de lijst. Op het lijstniveau is er eveneens een opdeling mogelijk tussen 'inhoudelijke regels' en 'vormvereisten'. De inhoudelijke regels slaan voornamelijk terug op de manier waarop een lijst wordt samengesteld. De vormvereisten verwijzen naar de indiening van de lijsten en ontvankelijkheidsvoorwaarden (Bouhon, Dodeigne, & Vandeleene, 2018; Schamp & Devos, 2015)

5.1.1. Criteria op het niveau van de kandidaat

België stelt enkele formele criteria voorop waaraan een toekomstig parlementslid moet voldoen. Zo moeten kandidaten aan de volgende voorwaarden voldoen: Belg zijn, het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten, de volle leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en zijn woonplaats in België hebben (Grondwet, art. 64; bijzondere wet van 8 augustus 1980, artikel 24 bis). Bovengenoemde criteria zijn basiscriteria waaraan elke burger moet voldoen alvorens men zich 'verkiesbaar' kan stellen. De verkiesbaarheidsvoorwaarden omvatten navenant dezelfde criteria als voor het uitoefenen van het kiesrecht (Schamp & Devos, 2015). Desalniettemin blijft het belangrijk om hier de nodige aandacht aan te schenken in het kader van een verdere analyse. Indien de 'jeugdigheid' van een partij wordt vergeleken, zal de jongst mogelijke leeftijd immers 18 jaar zijn

5.1.2. De inhoudelijke regels op lijstniveau: de samenstelling van de lijsten

Allereerst bevat de Belgische kieswetgeving bepalingen over het aantal kandidaten op een lijst. Geen enkele lijst kan een aantal effectieve kandidaten bevatten die groter is dan die van de te kiezen leden. Het maximum wordt bepaald op basis van het aantal te vervullen zetels in de desbetreffende kieskring. Er wordt geen minimaal aantal opgegeven in de wetgeving. Het is bijgevolg mogelijk dat een lijst bestaat uit één effectieve kandidaat, met uitzondering van de verkiezingen in het Brussels-Hoofdstedelijk gewest waar er een minimum van twee kandidaten geldt. Daarentegen gelden er strengere regels voor plaatsvervangende kandidaten op de lijst. Zo moet elke lijst op het federale niveau minstens zes plaatsvervangende leden hebben. Dit kan een belemmering vormen voor kleinere partijen die een kleiner aantal potentiële kandidaten tellen (Bouhon et al., 2018; Directie van de verkiezingen, 2020)

Ten tweede dient een partij rekening te houden met bepaalde anticumulregels. Een burger kan niet simultaan kandidaat zijn voor één van de Gewest- of Gemeenschapsparlementen, de Kamer van Volksvertegenwoordigers of het Europees parlement (Vandeleene et al., 2016). Daarnaast kan een kandidaat niet ingeschreven zijn op verschillende lijsten in eenzelfde kieskring. Evenmin mag iemand kandideren binnen verschillende kieskringen op hetzelfde kiesniveau. Daarenboven mag een kandidaat niet gelijktijdig kandidaat en opvolger zijn op dezelfde lijst (Bouhon et al., 2018).

Ten slotte zal een partij bepaalde pariteitsregels moeten incorporeren tijdens het opstellen van een kandidatenlijst. Op elk kiesniveau gelden twee principes. Het eerste principe impliceert dat er evenveel vrouwelijke als mannelijke kandidaten zijn, zowel onder de kandidaat-titularissen als kandidaat-opvolgers. Indien het aantal kandidaten een ongelijk getal is, mag het verschil tussen het aantal vrouwen en mannen niet groter zijn dan één. Deze regel zorgt ervoor dat er een evenwichtige en representatieve samenstelling van een lijst is. Het tweede principe stelt dat de eerste twee kandidaten van elke lijst (zowel effectieven als opvolgers) niet hetzelfde geslacht mogen hebben (Art. 2, Hfst 2, pariteitswet, 28/08/2002). Deze regel leidt ertoe dat vrouwen in zekere mate op een strategische plaats worden gepositioneerd. Een vrouw die op een eerste of tweede plaats staat, maakt immers meer kans om verkozen te worden dan een vrouw die zich onderaan de lijst bevindt (Bouhon et al., 2018). Voor de verkiezingen van het Waals gewest geldt een derde bijkomend principe. Sinds de verkiezingen van 2019 wordt het zogenaamde 'ritsprincipe' gehanteerd. Dat houdt in dat er op elke lijst telkens afwisselend een man en een vrouw kandidaat is (*décret spécial wallon du 11 mai 2018*; Bouhon et al., 2018).

Het effect van deze wettelijke bepaling uit zich duidelijk in de eigen analyse van de kandidatenlijsten tijdens het jaar 2019. Op elk niveau is er een gelijke verdeling van het aantal mannelijke en vrouwelijke kandidaten. Inzake de positie van kandidaten is er wel een verschil merkbaar afhankelijk van het niveau waarop de verkiezingen plaatsvond.

Niveau	Positie op de lijst									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vlaams gewest	33,3%	66,7%	42,9%	28,6%	50,0%	45,2%	80,0%	40,0%	62,9%	31,4%
Waals gewest	23,8%	76,2%	42,9%	59,5%	52,4%	67,3%	37,1%	66,7%	35,7%	64,3%
Brussels-Hoofdstedelijk gewest	50,0%	50,0%	40,0%	50,0%	10,0%	60,0%	30,0%	70,0%	20,0%	90,0%
Federaal	31,0%	67,1%	34,1%	56,1%	46,7%	58,8%	45,9%	52,5%	44,3%	60,7%

Tabel 5. Het aantal vrouwen per positie op de kandidatenlijsten binnen elk niveau.

Bovenstaande tabel geeft het effect van de regel waarbij de eerste twee kandidaten van elke lijst niet hetzelfde geslacht mogen hebben, duidelijk weer. Desalniettemin blijkt dat het voornamelijk mannelijke lijsttrekkers zijn en de vrouwelijke kandidaten zich op de tweede positie bevinden. De enige uitzondering hierop is het Brussels-Hoofdstedelijk gewest. In het Waals gewest zijn er het minste aantal vrouwelijke lijsttrekkers. Daarentegen zijn mogelijks de effecten van het ritsprincipe merkbaar op de posities 3 tot en met 6. Op deze posities zijn er in beperkte mate meer vrouwen vertegenwoordigd in vergelijking met de andere gewesten en het Federale niveau. Deze verschillen blijven echter minimaal en kunnen bijgevolg niet volledig worden toegewezen aan het ritsprincipe.

5.1.3. De vormvereisten op lijstniveau: ontvankelijkheidsvoorwaarden

Het indienen van de kandidatenlijst dient tijdig te gebeuren om de goede werking van de verkiezingen te garanderen. Dit is ongeveer dertig dagen voor de stembusgang. De kandidatenlijst wordt ingediend via een voordrachtsakte. Dit document moet ofwel getekend worden door een grote groep kiezers, ofwel door enkele aftredende leden van het Parlement waarvoor een burger zich kandidaat stelt. Een veelvoud aan kleine politieke partijen wordt hierdoor belemmerd in hun deelname aan verkiezingen. Zij dienen immers handtekeningen te verzamelen bij de bredere bevolking. Elke kandidaat dient via een akte van bewilliging zijn akkoord te geven over de kandidatenlijst zoals die vervat zit in de voordrachtsakte. Hierbij wordt aan de kandidaten voor het Brusselse parlement een bijkomende verplichting opgelegd. Deze kandidaten dienen aan te duiden tot welke taalgroep zij behoren. (Bouhon et al., 2018; Schamp & Devos, 2015).

5.2. Bepalingen van de partijen

De wettelijke bepalingen geven duidelijk weer dat eigenlijk om het even welke groep een kandidatenlijst kan indienen. Deze groep dient louter een voordrachtsakte en akte van bewilliging in te dienen. De kandidatenlijst wordt hierbij onderwerpen aan criteria zoals pariteit en minimum- en maximaantal kandidaten. In België hoeven politieke partijen geen rechtspersoonlijkheid te hebben. Desondanks kiezen veel partijen er toch voor om een rechtspersoonlijkheid te hebben. Dit zorgt ervoor dat partijen hun werking kunnen organiseren. De politieke partijen vallen onder het privaatrecht en worden bijgevolg geconfronteerd met bepalingen die opgesomd zijn in de wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen.

In de eerstvolgende paragrafen zal er een descriptieve analyse van zowel de partijstatuten als de kenmerken van de partijen aanwezig zijn. Het doel van dit deel is om louter beschrijvende inzichten te verlenen. Hierbij wordt er nog geen verband gelegd tussen de statuten en de kenmerken van de partijen. In de verklarende analyse wordt daarentegen een verband gelegd tussen de classificaties van de partijen, zoals weergegeven in de hypothesen, en het daadwerkelijk volgen van de regels. Hierbij dient opnieuw de opmerking te worden gemaakt dat het over een link gaat tussen beide variabelen en dus geen causaal verband.

5.2.1. Descriptieve analyse

De statuten werden verzameld via *The Political Party Database Project*. Dit is een samenwerking in meerdere landen om de partijpolitieke studies te faciliteren. De database zou een correct en volledig overzicht moeten bieden van de statuten van partijen doorheen de jaren. In deze thesis wordt gebruikgemaakt van de meest recente statuten van politieke partijen. Desalniettemin is het belangrijk om een overzicht aan te bieden inzake het aantal pagina's en de evolutie van de statuten doorheen de afgelopen 20 jaar. In de onderstaande tabel wordt op de horizontale as het jaartal (2000-2020) weergegeven. Op de verticale as staat elke partij, die in dit proefschrift wordt onderzocht, alfabetisch weergegeven. De cijfers die in het donkergrijs werden gearceerd, duiden op het aantal pagina's van een statuut in het gegeven jaartal.

	2001	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	2020
CD&V									54				74							
CDH		44																		
DEFI												27				32		33		
ECOLO												51	54					62		
GROEN								13			14			18						
MR					11															
N-VA											35	37		40		42		43		
OPEN VLD								20			28									
PP															8		8			
PS				55							55		59					80		
PVDA PTB								24						27						
SP.A		26														28				
VLAAMS BELANG											12									

Tabel 6. Evolutie van het aantal pagina's van de statuten van Belgische politieke partijen op het nationaal niveau.

Bovenstaande tabel geeft weer dat er enkele verschillen tussen partijen waarneembaar zijn. Het aantal pagina's zijn hierbij vrij verschillend. Zo telt het partijstatuut van *Parti Socialiste* 80 pagina's en die van *Parti Populaire* acht pagina's. Daarenboven zijn er verschillen in het aantal keer dat een partij zijn statuten aanpast. Zo heeft de Nieuw-Vlaamse Alliantie vijf verschillende versies, terwijl *Centre Démocrate Humaniste* en *Mouvement Réformateur* slechts eenmalig een statuut hebben opgesteld tijdens die periode. Er is eveneens een algemene tendens merkbaar in de bovenstaande tabel. Zo neemt het aantal pagina's van de statuten van navenant elke partij toe. De meest opvallende evolutie is zichtbaar bij CD&V en PS die in een periode van drie jaar ongeveer twintig pagina's toevoegen. De enige uitzondering op deze evolutie is PP die zijn acht pagina's behoudt.

De meest recente statuten werden via NVIVO onderworpen aan de topiclijst. Dit resulteerde in de volgende tabel:

	CDH	CD&V	DEFI	Ecolo	Groen	MR	NV-A	Open VLD	PP	PS	PTB/PVDA	SP.A	Vlaams Belang
Niveau kandidaat - Contact met burgers	2	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2	2	0
Niveau kandidaat - Lidmaatschap	1	1	0	2	1	0	0	0	1	1	0	0	1
Niveau kandidaat - Partijregels volgen	2	7	1	3	3	0	6	0	2	8	6	2	1
Niveau kandidaat - Sociale associaties	0	3	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0
Niveau lijst - Ervaring	1	1	0	3	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Niveau lijst - Etniciteit	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0
Niveau lijst - Jeugd	1	2	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0
Niveau lijst - Nieuwkomers	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	0
Niveau lijst - Ouderen	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
Niveau lijst - Vrouwen	0	4	0	1	1	0	1	1	0	2	1	1	0
Totaal	11	21	2	9	8	0	9	1	3	14	14	8	2

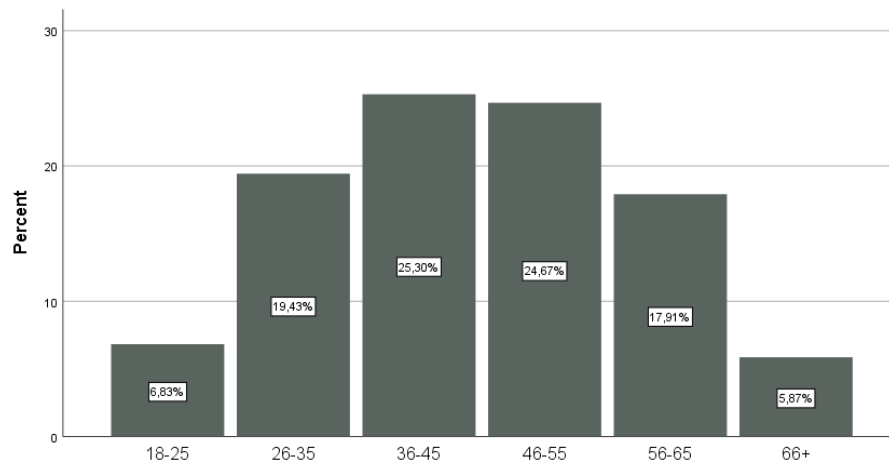
Tabel 7. Topiclijst toegepast op de statuten van Belgische partijen.

De bovenstaande tabel geeft weer in welke mate de topics terug te vinden zijn in de partijstatuten. Het is opvallend dat bepaalde statuten meer topics bevatten. Hierbij is er enigszins een verband merkbaar tussen het aantal pagina's en het aantal teruggevonden topics. Zo werden er bij CD&V en PS respectievelijk 21 en 14 topics teruggevonden. Het is eveneens opmerkelijk dat er bij MR geen enkel topic kon worden teruggevonden. Het uitblijven van bepaalde topics kan even belangrijk zijn als de aanwezigheid van topics. Zo is het mogelijk dat MR geen formele regels heeft over de vertegenwoordiging van jongeren, terwijl ze een groot aandeel jongeren telt op de kieslijsten. Daarentegen is het niet ondenkbaar dat CD&V die de vertegenwoordiging van de jeugd heeft opgenomen in haar partijstatuten, geen representatieve

kandidatenlijst had voor deze categorie. Dit proefschrift tracht weer te geven in welke mate partijen hun eigen regels naleven. Dit houdt eveneens het ontbreken van bepaalde regels in.

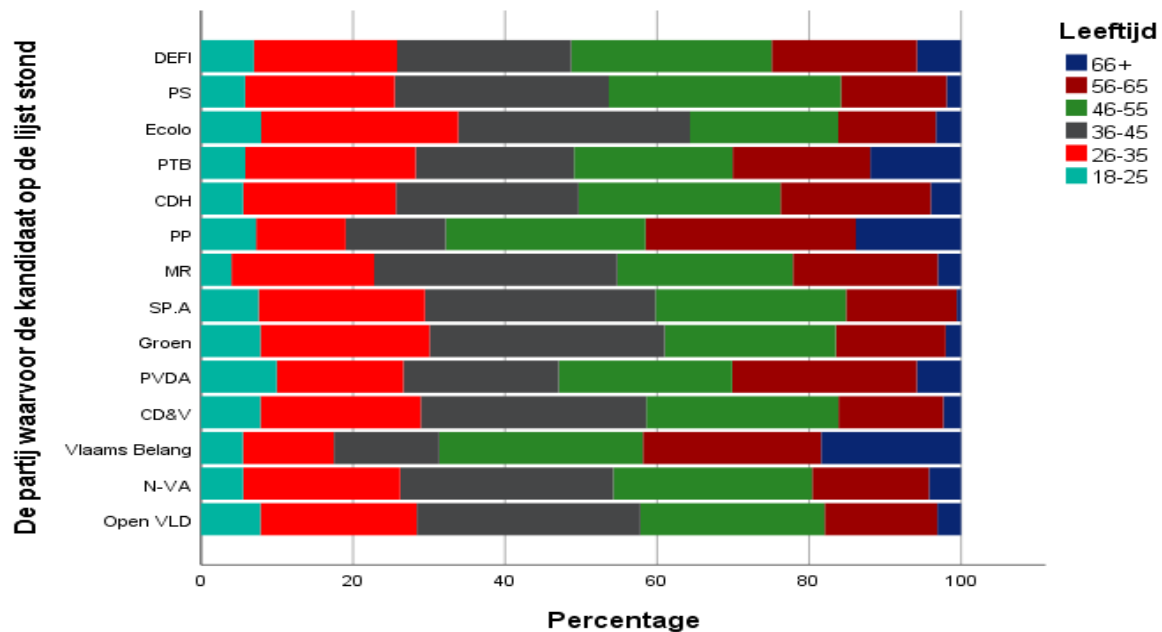
Om na te gaan of partijen hun regels daadwerkelijk naleven, dienen de formele regels te worden vergeleken met de partijenmerken. Dit onderdeel baseert zich op een secundaire analyse. Omdat de gegevens van kandidaten in zekere zin beperkt zijn, zijn er enkel verbanden mogelijk met de topics 'jeugd', 'ouderen' en 'vrouwen'. In de volgende paragrafen worden de statuten van de partijen vergeleken met de daadwerkelijke kenmerken van de kieslijsten. Deze kenmerken zijn afkomstig van een dataset die werd opgesteld op basis van de ingediende kieslijsten in 2019.

Leeftijd

Figuur 7. leeftijdsverhouding van de kandidaten tijdens de verkiezingen in 2019 (eigen dataset)

De bovenstaande grafiek geeft de algemene leeftijdsverhouding over de verschillende niveaus weer. Hieruit blijkt dat ongeveer de helft van de kandidaten tussen de 36 en 55 jaar oud zijn. De kandidaten van de onderzochte partijen die deelnamen aan de verkiezingen zijn gemiddeld 46 jaar oud. Dit blijven echter gemiddelden over de partijen heen. In dit onderzoek worden mogelijke verschillen tussen partijen onderzocht. Daarom wordt op basis van de volgende figuur een onderscheid gemaakt tussen de verschillende partijen.

Figuur 8. Leeftijdsverhouding van de kandidaten over de verschillende partijen heen (eigen dataset).

De bovenstaande figuur geeft weer hoe het kenmerk 'leeftijd' is verdeeld over alle lijsten op alle niveau's. Een eerste opvallende vaststelling is dat het merendeel van de kandidaten een gemiddelde leeftijd tussen 40 en 50 jaar hebben. Enkel bij de extreemrechtse partijen *Vlaams Belang* en *Parti Populaire* wordt een gemiddelde leeftijd hoger dan 50 jaar vastgesteld. Dit wordt eveneens bevestigd door de procentuele verhouding in de categorie '66+'. Zo is 18,4% van de Vlaams Belang-kandidaten 66 jaar of ouder.

In de leeftijdscategorie '18-25' daarentegen zijn de procentuele verhoudingen minder diffuus dan in de leeftijdscategorie '66+'. Het aantal 'jongeren' in de partijen schommelt hier tussen de 4 en 10%. PVDA telt hierbij de hoogste score met 9,9% en MR de laagste score met 4%. Deze hoge score bij PVDA is in mindere mate aanwezig bij PTB. Dit verschil is toch wel belangrijk omdat de beide partijen eenzelfde statuut hanteren en bijgevolg dezelfde formele selectiecriteria hebben.

Jeugd

	Selectie criterium	Kenmerk
Partij	Jeugd	18-35-jarigen
VB	x	17,5%
PP	x	19,1%
MR	x	22,8%
PS	x	25,5%
CDH	<i>“Dans ce cadre, l’équipe de l’arrondissement élabore un plan de prospection, d’aide, de responsabilisation et de valorisation des jeunes et des nouveaux candidats, et de suivi des candidats en général (Art. 43, Partijstatuut CDH, 2002)”</i>	25,7%
DEFI	x	25,8%
N-VA	<i>“Bij gelijkheid van stemmen tussen twee kandidaten gelden in orde van belangrijkheid de volgende voorrangsregels: (...) de jongere in leeftijd gaat voor op de oudere (Art. 2.10, partijstatuut N-VA, 2018)</i>	26,2%
PVDA	<i>Le PTB considère la diversité de la société comme une plus-value et soutient la lutte pour l’égalité des droits. Le PTB tend à refléter la diversité de la société tant dans son fonctionnement interne que dans sa représentation externe (Art.7, partijstatuut PTB/PVDA, 2015).</i>	26,6%
Open VLD	x	28,4%
CD&V	<i>“Overigens moet bij de samenstelling van de kandidatenlijsten gestreefd worden naar een evenwichtige vertegenwoordiging van de maatschappelijke geledingen, <u>de jongeren</u> en de vrouwen (Art.63, partijstatuut CD&V, 2013).”</i>	28,9%
PTB	<i>Le PTB considère la diversité de la société comme une plus-value et soutient la lutte pour l’égalité des droits. Le PTB tend à refléter la diversité de la société tant dans son fonctionnement interne que dans sa représentation externe (Art.7, partijstatuut PTB/PVDA, 2015).</i>	28,2%

SP.A	“Bij de samenstelling van de lijsten op elk niveau geldt dat minimum één vijfde van de kandidaten de leeftijd van vijftig jaar niet heeft overschreden op het moment van de verkiezing (art. 57.1, partijstatuut SP.A)”	29,5%
Groen	x	30,9%
Ecolo	x	33,8%

Tabel 8. verhouding tussen partijen met statuten inzake leeftijd en gender en de daadwerkelijke kenmerken van de kandidaten (eigen dataset).

In de bovenstaande tabel wordt de aanwezigheid van het selectie criterium ‘jeugd’ vergeleken met de partijenmerken. Hierbij worden zowel de partijen met regels inzake de vertegenwoordiging van jongeren als partijen zonder regels inzake jeugd weergegeven. Binnen de selectiecriteria wordt geen eenduidige definitie gegeven over de leeftijdsklasse waaronder jeugd kan worden gebracht. Om een vergelijking mogelijk te maken, wordt de leeftijdscategorie bepaald op basis van de jongerenwerking binnen partijen. Politieke partijen definiëren jeugd als de leeftijdsklasse tussen 18 en 35. Zo kan iemand tussen 18 en 35 jaar oud lid zijn van politieke jongerenbewegingen zoals Jong CD&V, Jong VLD en *jeunes socialistes*.

Tussen de 25 en 30% van de kandidaten van de partijen waarbij het selectie criterium jeugd werd teruggevonden, kan omschreven worden als ‘jeugd’. Het is enigszins moeilijk om hierover een waardeoordeel te vellen in termen van ‘veel’ of ‘weinig’. Ter vergelijking kan wel worden gesteld dat 22% van de Belgische bevolking zich in de leeftijdscategorie 18-35 jaar bevindt (StatBel, 2019). Het is eveneens opmerkelijk dat er een zeker verschil in bewoording is binnen dit selectie criterium. Zo beschrijven N-VA, SP.A en CDH dat jonge kandidaten voorrang krijgen op ‘oude’ kandidaten. CD&V en PTB/PVDA spreken eerder over een correctie afspiegeling van de maatschappij op de kandidatenlijst. Dit impliceert dat N-VA, SP.A en CDH zich aan de eigen regels houden wanneer deze partijen een groot aandeel jongeren hebben op de kandidatenlijst in verhouding met de overige leeftijdsklassen. CD&V, PTB en PVDA houden zich daarentegen meer aan de regels wanneer het aantal jongeren overeenstemt met het aantal jongeren in de maatschappij (22%).

In de vergelijking tussen partijen met regels en partijen zonder regels inzake jeugd, blijkt er weinig verschil te zijn. Sterker nog de twee groene partijen blijken zelfs een hoger aantal jonge kandidaten te hebben. Zowel parti populaire als PS en DEF1 hebben net zoals de partijen met regels inzake jeugd een kandidatenlijst waarbij er tussen 25 en 30% jonge kandidaten zijn. Slechts drie partijen (Vlaams Belang, *Parti Populaire* en

Mouvement réformateur) behalen de kaap van 25 procent niet. Op het eerste zicht lijken de partijstatuten niet de voornaamste katalysator van verjonging bij de partijen te zijn.

Ouderen

	Selectie criterium	Kenmerk
Partij	Ouderen	56+'ers
SP.A	x	15,2%
PS	<i>'Une liste électorale ne peut comporter plus de 15% de candidats âgés de plus de 65 ans au jour du scrutin (le chiffre étant arrondi à l'unité la plus proche) (art. 68, partijstatuut PS, 2017).'</i>	15,8% waarvan 1,9% ouder dan 65
CD&V	<i>'Meer in het bijzonder blijft CD&V streven naar een betekenisvolle aanwezigheid van jongeren, vrouwen en senioren in haar ledenbestand en vandaar uit in haar personeelskader, haar organen en organisaties en in de groep van haar politieke vertegenwoordigers (Art. 9.2. partijstatuut CD&V)'</i>	16,1%
Ecolo	x	16,2%
Groen	x	16,5%
Open VLD	x	17,9%
N-VA	x	19,5%
MR	x	22,2%
CDH	<i>'s'il atteint l'âge de 65 ans, à ne pas solliciter l'exercice d'un nouveau mandat exécutif et de parlementaire, sauf accord des 2/3 des membres du comité du niveau concerné par ledit mandat et de la majorité simple du bureau du niveau supérieur (Art. 143.3, partijstatuut CDH, 2002).'</i>	23,8% waarvan 4% ouder dan 65
DEFI	x	24,9%
PVDA	<i>'Le PTB considère la diversité de la société comme une plus-value et soutient la lutte pour l'égalité des droits. Le PTB tend à refléter la diversité de la société tant dans son fonctionnement interne que dans sa représentation externe (Art.7, partijstatuut PTB/PVDA, 2015).'</i>	30,1%

PTB	<i>'Le PTB considère la diversité de la société comme une plus-value et soutient la lutte pour l'égalité des droits. Le PTB tend à refléter la diversité de la société tant dans son fonctionnement interne que dans sa représentation externe (Art.7, partijstatuut PTB/PVDA, 2015).'</i>	30,1%
PP	✘	41,5%
VB	✘	41,8%

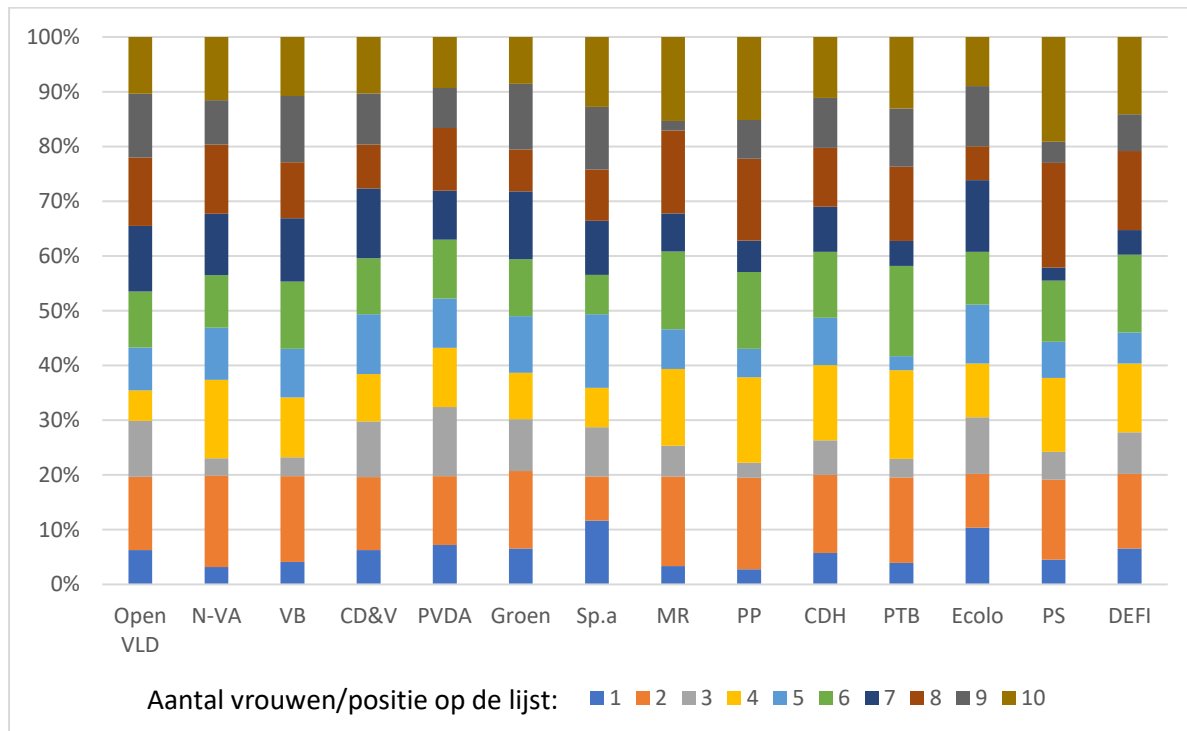
Tabel 9. verhouding tussen partijen met statuten inzake ouderen en de daadwerkelijke kenmerken van de kandidaten (eigen dataset).

De bepalingen over het topic 'ouderen' gaan niet zozeer over een correcte representativiteit van deze groep maar eerder over het beperken van een oververtegenwoordiging. Enkel CD&V en PTB/PVDA spreken over een 'evenwichtige verhouding tussen de representativiteit van de kandidaten en de diversiteit in de samenleving (partijstatuut PTB/PVDA, 2015)'. Dit verschil in bewoording zou mogelijks de lagere scores van CDH en PS ten aanzien PVDA/PTB kunnen verklaren. CD&V heeft een gelijkaardige bewoording van het selectie criterium als PVDA. Desondanks tellen zij een relatief laag aantal 'oude' kandidaten.

Net zoals bij het criterium 'jeugd' is er geen enkele partij die bepaalt tot welke leeftijdscategorie 'ouderen' behoren. Enkel PS en CDH bespreken de vertegenwoordiging van 65+'ers. Bij CD&V en PTB/PVDA is dit minder duidelijk. Daarom wordt geopteerd om 'ouderen' te definiëren als 'medioren' (55-70 jaar oud). Enkel bij CDH en PS wordt eveneens de procentuele verhouding van het aantal 56+'ers weergegeven.

Ondanks het feit dat de partijen met regels inzake 'ouderen' zich aan de regels te houden, blijken die regels opnieuw geen primaire katalysator te zijn om de 'vergrijzing' in de partij tegen te gaan. Deze vaststelling is het meest opvallend binnen de eenheidspartij PTB/PVDA. Ondanks dat binnen de partij dezelfde statuten worden gebruikt, blijkt PTB een groter aantal 'oude' kandidaten te hebben in vergelijking met PVDA. Daarenboven blijft het moeilijk om een waardeoordeel te vellen over de ouderdom van kandidaten in termen van 'veel' of 'weinig'. Ter vergelijking is 31% van de Belgische bevolking 56 jaar of ouder (StatBel, 2019).

Gender

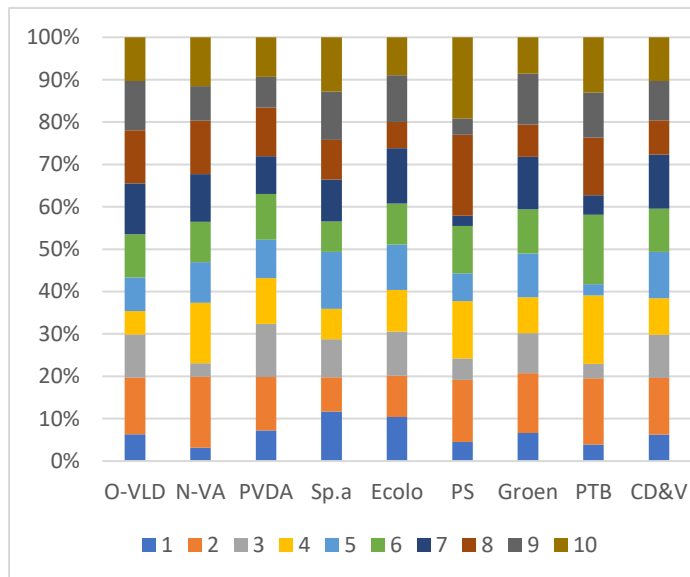
Figuur 9. Procentuele verhouding van het aantal vrouwen op een positie op de lijst (eigen dataset).

Zoals reeds in het onderdeel ‘wettelijke bepalingen’ werd aangehaald, zullen er op elke lijst ongeveer even veel mannen als vrouwen zijn. Er kan echter wel een verschil in positie van beide genders zijn. In de bovenstaande grafiek wordt de procentuele verhouding van het aantal vrouwen op elke positie weergegeven. Deze verhouding is dus niet gebaseerd op de verhouding van het aantal vrouwen op elke positie van de lijst met het totaal vrouwen binnen een partij. De reden hiervoor is het verschil in grootte van de kieskringen. Omdat het Waals gewest een groter aantal (kleine) kieskringen heeft, zou er een vertekend beeld kunnen ontstaan waarbij er beduidend meer vrouwen op de eerste vijf posities staan. Door te kijken naar het percentage vrouwen per positie zijn er daadwerkelijk vergelijkingen mogelijk.

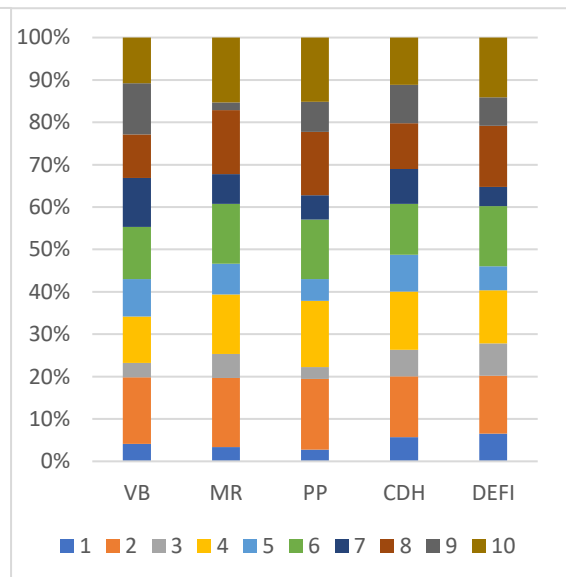
Uit de descriptieve analyse inzake gender blijkt dat elke partij, met uitzondering van SP.A en Ecolo, nog steeds meer mannelijke dan vrouwelijke lijsttrekkers heeft. Deze verschillen zijn het kleinst bij Ecolo, SP.A, Groen, PVDA, CD&V en Open VLD. Omwille van de wettelijke bepaling dat de eerste en tweede persoon van elke lijst een verschillend geslacht dient te hebben, staan er beduidend meer vrouwen op de tweede plaats.

'Indien bij de eerste twee plaatsen beide geslachten niet vertegenwoordigd zijn, wordt de tweede plaats toegekend aan de eerst op de OKL gerangschikte kandidaat van het niet vertegenwoordigde geslacht; de op de OKL gerangschikte kandidaten worden dan vanaf de tweede plaats één plaats achteruit verschoven (Artikel 55 §6, partijstatuut Open VLD).'

De pariteitswetten hebben de vraag naar vrouwelijke kandidaten verhoogd en hebben het belang van gender als selectiecriteria doen toe nemen. Politieke partijen kunnen immers niet deelnemen aan verkiezingen indien zij de regelgeving inzake gender niet opvolgen (Erzeel, 2011). De regels inzake gender die werden teruggevonden in de partijstatuten zijn echter een eerder operationele vertaling van de wettelijke regels. Hierbij wordt er gesteld dat de partij de nodige stappen ondernemen om de vertegenwoordig van man en vrouw te garanderen. De manier waarop men vrouwelijke kandidaten aantrekt, blijft vaag omschreven. Daarenboven werden er geen regels teruggevonden die verder gaan dan de wettelijke criteria.

Figuur 11. Procentuele verhouding van het aantal vrouwen op een positie op de lijst bij partijen met genderregels (eigen dataset)

Figuur 10. Procentuele verhouding van het aantal vrouwen op een positie op de lijst bij partijen zonder genderregels

Partijen waarbij de genderdimensie niet werd teruggevonden in de statuten, hebben beduidend minder vrouwelijke lijsttrekkers in verhouding met het aantal vrouwen op de tweede plaats. Desalniettemin zijn er partijen met een genderdimensie die zich minder nauwgezet aan de regels houden; namelijk N-VA, PS en PTB. Bij N-VA kan dit mogelijk verklaard worden door hun verschillende bewoording: *‘de vrouwelijke kandidaat gaat voor op de mannelijke, uitgezonderd bij het samenstellen van de kandidatenlijsten voor de externe verkiezingen (art. 2.10, partijstatuten N-VA, 2018).’*

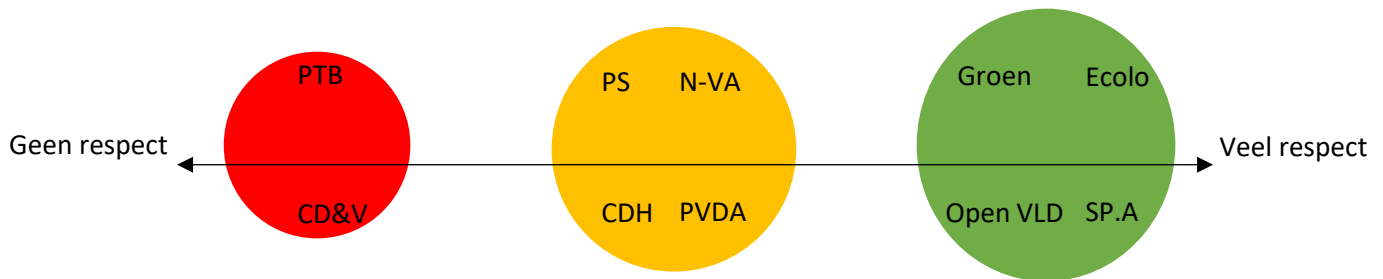
Genderregels kunnen er echter voor zorgen dat er verhoudingsgewijs meer vrouwen vertegenwoordigd zijn zoals blijkt bij CD&V, Ecolo, Groen, Open VLD, PVDA en SP.A. Desondanks blijkt het hebben van regels alleen niet de voornaamste katalysator voor de representativiteit inzake gender te zijn. Zo wijken de partijen N-VA, PTB en PS af van de eigen regels.

Conclusie

Partij	Respect voor de regels?			
	Jongeren	Ouderen	Gender	Totaal
SP.A	✓	NVT	✓	Respect voor de regels
PS	NVT	✓	✗	Respect in beperkte mate
CD&V	✗	✗	✓	Weinig respect voor de regels
Ecolo	NVT	NVT	✓	Respect voor de regels
Groen	NVT	NVT	✓	Respect voor de regels
Open VLD	NVT	NVT	✓	Respect voor de regels
N-VA	✓	NVT	✗	Respect in beperkte mate
MR	NVT	NVT	NVT	Geen regels
CDH	✓	✗	NVT	Respect in beperkte mate
DEFI	NVT	NVT	NVT	Geen regels
PVDA	✗	✓	✓	Respect in beperkte mate
PTB	✗	✓	✗	Weinig respect
PP	NVT	NVT	NVT	Geen regels
VB	NVT	NVT	NVT	Geen regels

Tabel 10. Samenvattende tabel over de mate waarin partijen hun eigen regels naleven (eigen dataset).

Binnen de descriptieve analyse werden de regels inzake gender en leeftijd vergeleken met de daadwerkelijke kenmerken van de partijen. De voornaamste doelstelling hierbij was, een categorisering van de partijen die de eigen regels respecteren en de partijen die de eigen regels niet naleven. Uit de analyse blijkt dat sommige partijen daadwerkelijk de eigen regels nauwgezet opvolgen dan anderen. Een eenduidige opsplitsing tussen wel of geen respect voor de regels is echter minder prevalent. Er kan wel in termen van ‘meer’ of ‘minder’ worden gesproken. Daarom worden de partijen die regels hebben inzake gender en leeftijd op een continuüm gepositioneerd.

Figuur 12. Continuüm van de mate waarin partijen de regels naleven

Hieruit blijkt dat er een opdeling kan worden gemaakt tussen partijen die hun regels respecteren, partijen die hun regels in zekere mate respecteren en partijen die hun regels weinig respecteren. De partijen Open VLD, SP.A, Ecolo en Groen worden gecategoriseerd als partijen die hun eigen regels naleven. De beide groene partijen hebben geen regels inzake leeftijd maar wel inzake gender. Hierbij positioneren vrouwen zich op gunstige posities op de kandidatenlijsten. SP.A heeft regels omtrent gender en leeftijd. Bij deze partij bevinden vrouwen zich op gunstige posities, alsook is er een evenwichtig aandeel jongeren aanwezig op de kandidatenlijst. De classificatie van Groen, Ecolo en Open VLD is gebaseerd op de gunstige positie van vrouwen op de lijst.

N-VA, PVDA, PS en CDH worden gecategoriseerd als partijen die de eigen regels in zekere mate naleven. Zowel N-VA als PVDA zijn hierbij bijzondere cases omdat hun bewoording van een bepaald selectie criterium verschilt met die van de andere partijen. 26,2% van de N-VA-kandidaten is tussen de 18 en 35 jaar oud, waardoor ze zich relatief goed aan de eigen regels vasthouden. Daarentegen wordt N-VA gekenmerkt door de eerder ongunstige positie van vrouwelijke kandidaten in vergelijking met andere partijen. In die zin houden zij zich gedeeltelijk aan de regels, daar de interne regels stellen dat de keuze tussen twee gelijkaardige kandidaten niet mag afhangen van gender. Mannen en vrouwen moeten dus evenveel kans krijgen op basis van hun capaciteiten. Deze gelijke kansen kunnen echter niet worden afgeleid uit de kandidatenlijsten. PVDA houdt

zich daarentegen aan de regels inzake gender, maar hebben een disproportioneel aantal jonge kandidaten. Dit komt opnieuw door een verschil in bewoording van het criterium leeftijd. De meeste partijen trachten eerder in te zetten op een verjonging van de partij, terwijl PVDA streeft naar een gelijke afspiegeling van de maatschappij binnen de partij.

Er zijn twee partijen die zich weinig aan de eigen regels houden; namelijk PTB en CD&V. Bij PTB wordt dit toegekend aan een disproportionele verhouding van het aantal jongeren, alsook de eerder ongunstige positie van vrouwen op de lijst. Bij CD&V werden de selectiecriteria inzake jongeren en ouderen onvoldoende nageleefd.

Ten slotte werden bij de partijen PP, MR, DEFI en VB geen regels inzake gender en leeftijd teruggevonden. Hierbij kan er worden opgemerkt dat hoe minder de regels aangaande gender en leeftijd geïnstitutionaliseerd zijn, hoe minder de kans er is dat ze worden nageleefd. Dit is vooral opvallend bij de extreemrechtse partijen VB en PP. De beide partijen hebben een oudere samenstelling van kandidaten en hebben minder vrouwen op gunstige posities.

5.2.2. Verklarende analyse

Naar analogie met het onderzoeksofzet van dit proefschrift, worden de vooropgestelde hypothesen in de verklarende analyse onderzocht. Hierbij wordt de impact van de onafhankelijke variabelen selectieprocedure (inclusief/exclusief), taal (Vlaams/Franstalig) en ideologie (links-rechts) getoetst aan de afhankelijke variabele 'respect voor de regels'. De afhankelijke variabele is opgebouwd op basis van de categorisering in de descriptieve analyse.

Hierbij wordt aan de hand van het statistische programma SPSS gebruikgemaakt van one-way ANOVA, oftewel een variantieanalyse. Deze analyse geeft weer of er statistisch significante verschillen zijn tussen de gemiddelden van twee of meer onafhankelijke groepen. Om te weten welke groepen significant van elkaar verschillen, wordt er gebruikgemaakt van post-hoc tests. Enkel bij de afhankelijke variabelen 'selectieprocedure' en 'taal' is dit niet mogelijk.

		Selectieprocedure	Taal van de partij	Politieke spectrum van de partij
Mate van respect voor de regels	Pearson Correlatie	-0,245**	-0,200**	-0,031*
	Significantie (1-tailed)	0,034	0,000	0,000

*Correlatie is significant op het 0.05 level (1-tailed).

** Correlatie is significant op het 0.01 level (1-tailed).

Tabel 11. Correlatietabel tussen de mate van respect voor de regels (afhankelijke variabele) en de onafhankelijke variabelen selectieprocedure, taal en ideologie.

Allereerst blijkt uit de bovenstaande correlatietabel dat er een zwak ($\eta = -0,245$) significant ($p=0,000$) verband is tussen de selectieprocedure en de mate van respect voor de eigen regels. Hierbij wordt ongeveer 6 procent (η^2) verklaard door de variantie tussen de inclusieve en exclusieve selectieprocedure. Het gaat hierbij eveneens over een negatief verband.

Selectieprocedure	Gemiddeld respect	Standaarddeviatie
Directe inspraak	1,38	0,818
Indirecte inspraak	1,01	0,637
Totaal	1,20	0,759

Tabel 12. Gemiddelde scores inzake respect voor de eigen regels tussen partijen met directe en indirecte inspraak.

De gemiddelde score van respect wordt berekend op basis van de rangorde zoals die werd aangegeven in de descriptieve analyse. Hierbij is een score van 0 gelijk aan weinig respect, terwijl een score van 2 gelijk is aan het maximale respect voor de eigen regels. Hieruit blijkt dat partijen met een directe inspraak relatief meer respect voor de regels hebben dan partijen met een indirecte inspraak. De analyse toont echter aan dat er een beperkt verband is tussen de selectieprocedure en het respect voor de regels. Omwille van de beperkte hoeveelheid data kan er echter niet worden aangehaald of een inclusief selectoraat daadwerkelijk minder respect heeft voor de regels. Bijgevolg dient de hypothese ‘Partijen, waarbij de leden een sterke invloed hebben op het selectieproces, hebben minder respect voor de eigen regels dan partijen die sterk beïnvloed worden door de partijtop’ te worden genuanceerd. Er kan hierbij gesteld worden dat **er een verband is tussen de mate van inspraak van leden en het volgen van de regels.**

Deze hypothese was gebaseerd op de wet van de curvilineaire dispariteit. Volgens deze wetmatigheid zou de partijleiding meer luisteren naar het electoraat dan naar de militanten (May, 1973). Hierbij werd inzake de selectie van kandidaten de assumptie geponeerd dat een inclusief selectoraat vaker zou afwijken van de regels om te voldoen aan de wensen van het kiespubliek. Net zoals veel andere auteurs (Baras et al., 2007; Holmberg, 1989; Narud & Skare, 2002) werd er geen empirisch bewijs gevonden dat May’s wet ondersteunt.

Ten tweede is er een zwak ($R= 0,2$) significant ($p=0,000$) verband tussen de bestuurstaal van de partij en het respecteren van de regels. Hierbij wordt ongeveer 4 procent (η^2) verklaard door de variantie tussen de Vlaamse en Franstalige partijen. Het gaat hierbij eveneens over een negatief verband.

Taal van de partij	Gemiddeld respect	Standaarddeviatie
Vlaamse partij	1,32	0,753
Franstalige partij	1,00	0,727
Totaal	1,20	0,759

Tabel 13. Gemiddelde scores inzake respect voor de eigen regels tussen Vlaamse en Franstalige partijen.

De gemiddelde score van respect wordt opnieuw berekend op basis van de rangorde zoals die werd aangegeven in de descriptieve analyse. Hierbij is een score van 0 gelijk aan weinig respect, terwijl een score van 2 gelijk is aan het maximale respect voor de eigen regels. De Vlaamse partijen lijken hierbij een hogere score te behalen. Dit zou erop kunnen wijzen dat Vlaamse partijen zich meer aan de regels houden dan Franstalige partijen. Desondanks kan er geen significant verschil worden aangetoond. De hypothese ‘Vlaamse

partijen houden zich meer aan de eigen regels dan Franstalige partijen' dient hierbij te worden genuanceerd. Bijgevolg kan er gesteld worden dat **Vlaamse en Franstalige partijen zich even nauwgezet aan de regels houden.**

Ten derde is er, volgens de correlatietabel, een zeer zwak ($R = -0.031$), significant ($p=0,034$) en negatief verband tussen het politieke spectrum waartoe een partij behoort en de mate van respect voor de eigen regels. Uit de Anova-analyse blijkt echter dat er een middelmatig verband is tussen de partijpositie in het politieke spectrum en het naleven van de regels ($\eta^2 = 0,505$). Hierbij zou 26% (η^2) verklaard worden door de variantie tussen de linkse partijen, rechtse partijen en centrumpartijen. Dit verschil tussen beide analyses wordt verklaard omwille van het niet-lineaire verband (deviatie van lineariteit $< 0,05$) tussen de partijpositie in het politieke spectrum en het naleven van de regels.

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Mate van respect voor de eigen regels

Tukey HSD

(I) Het politieke spectrum van de partij	(J) Het politieke spectrum van de partij	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Links	Centrum	,892 [*]	,029	,000	,82	,96
	Rechts	-,147 [*]	,028	,000	-,21	-,08
Centrum	Links	-,892 [*]	,029	,000	-,96	-,82
	Rechts	-1,038 [*]	,034	,000	-1,12	-,96
Rechts	Links	,147 [*]	,028	,000	,08	,21
	Centrum	1,038 [*]	,034	,000	,96	1,12

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Tabel 14. Post Hoc- Tuckey HSD: gemiddelde verschillen tussen linkse partijen, rechtse partijen en centrumpartijen inzake de mate van respect voor de regels.

Op basis van de bovenstaande analyse kan voornamelijk worden geconcludeerd dat centrumpartijen zich minder aan de regels houden dan rechtse partijen en linkse partijen. Hierbij worden bepaalde inzichten uit de literatuur weerlegd. Zo veronderstelt de literatuur een zeker lineair verband tussen de positie van een partij op het politieke spectrum. Zo zouden linkse partijen sterker geneigd zijn om genderquota te incorporeren in de partijstatuten waarbij er eveneens een grotere aanwezigheid van het aantal vrouwen op kandidatenlijst is. De literatuur veronderstelt hierbij dat hoe linkser de positie op het politieke spectrum is, hoe meer de partij zich aan de regels houdt (Davidson-Schmich, 2006; Murray et al., 2012; Reiser, 2014). Uit dit proefschrift blijkt echter dat het de centrumpartijen zijn die zich het minst aan de eigen regels houden en dus niet de rechtse partijen zoals de literatuur veronderstelt. Desondanks is enige voorzichtigheid geboden omwille van de beperkte verklarende waarde van de variabelen. Daarenboven dient er rekening te worden gehouden met het feit dat er slechts twee rechtse partijen zijn met regels inzake gender en leeftijd. Dit kan de onderzoeksresultaten vertekenen aangezien er beduidend meer linkse partijen met bovengenoemde regels zijn.

Conclusie

Op basis van de verklarende analyse kan worden geconcludeerd dat er wel degelijk een verband is tussen de onafhankelijke variabelen selectieprocedure (inclusief/exclusief), taal (Vlaams/Franstalig) en ideologie (links-rechts) en de afhankelijke variabele 'mate van respect voor de eigen regels'. Hierbij was de correlatie het hoogst tussen de taal van de partij en het respecteren van de regels. Dit kan erop wijzen dat culturele kenmerken daadwerkelijk een invloed hebben op het respecteren van de regels. Desondanks kan er niet geponeerd worden dat Franstalige partijen zich minder aan de eigen regels houden dan Nederlandstalige partijen zoals de hypothese stelde.

Ten tweede blijkt er een verband te zijn tussen de mate van inclusiviteit van het selectoraat en het respecteren van de regels. Op basis van de wet van May (1973) werd gesteld dat een inclusief selectoraat vaker zou afwijken van de regels om te voldoen aan de wensen van het kiespubliek. Deze wetmatigheid kan niet worden bevestigd in dit proefschrift.

Ten slotte werd er een verband teruggevonden tussen de positie van een partij op het politieke spectrum en het respecteren van de regels. Zo blijkt dat centrumpartijen zich minder aan de regels houden dan linkse partijen en rechtse partijen. Dit weerlegt mogelijks de vaststellingen die werden teruggevonden in de literatuur. Desondanks is enige voorzichtigheid geboden omwille van de beperkte verklarende waarde van de variabelen.

6. BESLUIT & DISCUSSIE

In het sluitstuk van dit proefschrift worden de verworven inzichten uit de literatuurstudie, analyses en resultaten samengebracht om tot enkele besluiten te komen omtrent dit onderzoek. De bevindingen van deze masterproef worden uiteengezet in de algemene conclusie. In de discussie worden er enkele suggesties geformuleerd voor toekomstig complementair of verdiepend onderzoek van dit proefschrift.

6.1. Algemene conclusie

In dit proefschrift werd nagegaan in welke mate politieke partijen zich aan de regels houden die vervat zitten in de partijstatuten. De formele regels van een partij maken onderdeel uit van het selectieproces dat aspiranten doorlopen om zich daadwerkelijk kandidaat te stellen voor een bepaalde partij. In deze overgang tussen aspirant en kandidaat spelen de party gatekeepers of het selectoraat een belangrijke rol. Zij bepalen immers of een individu kandidaat mag zijn van een partij, maar nog belangrijker welke plaats iemand bekleedt op de lijst. Die positie is cruciaal omdat de voorkeursstem steeds minder wordt gebruikt. Op het niveau van de gewesten en de regio's stemmen de kiezers beduidend meer via de lijststem waarbij ze akkoord gaan met de positie van de kandidaten op de lijst.

Het selectoraat heeft echter geen absolute vrijheid binnen het selectieproces van kandidaten. Hun keuze wordt onder andere bepaald naargelang formele partijregels. Zo wordt in de partijstatuten neergeschreven welke procedure de selectie moet doorlopen, alsook welke voorwaarden er hierbij cruciaal zijn. Zo kan een partij in haar statuten maatregelen treffen die, naast de wettelijke maatregelen, ervoor zorgen dat bepaalde minder vertegenwoordigde groepen zoals jongeren, vrouwen, allochtonen en arbeiders voldoende vertegenwoordigd zijn op de kandidatenlijsten. Een representatieve kandidatenlijst kan ertoe leiden dat de samenstelling van het parlement eveneens voldoende representatief is voor de samenleving. Dit zorgt op zijn beurt voor een verhoogde legitimiteit van politieke partijen en in het verlengde daarvan een verhoogde legitimiteit van het huidige politieke bestel. Het staat dus buiten kijf dat formele selectiecriteria een belangrijke rol kunnen spelen.

Desalniettemin kunnen politieke partijen ervoor kiezen om af te wijken van de eigen regels. Partijen genieten immers van een zekere autonomie bij de selectie van kandidaten. De interne regels zijn hierbij minder sterk geformaliseerd dan wettelijke regels omdat ze niet verankerd zijn in een concrete wetgeving. Voornamelijk de informele en geïnstitutionaliseerde praktijken worden aangehaald als de belangrijkste beweegredenen voor het afwijken de eigen regels. Zo kunnen partijen afwijken van de interne regels omwille van een heersende traditie, interne machtsverhoudingen of omwille van de anticipatie van een electorale

overwinning. De mate waarin partijen daadwerkelijk afwijken van deze regels werd echter in beperkte mate onderzocht en onderzoek hiernaar was navenant onbestaande in de Belgische context.

Dit proefschrift heeft met behulp van een documentstudie en een secundaire analyse deze leemte ten dele kunnen opvullen. Meer bepaald werden regels inzake gender en leeftijd die vervat zitten in de partijstatuten vergeleken met de kenmerken van kandidaten op de kieslijsten. Uit de documentenanalyse blijkt dat sommige partijen meer regels hebben dan anderen, alsook dat er partijen zijn die geen regels hebben inzake gender en leeftijd. Bij de partijen met regels zijn er verschillen merkbaar omtrent de bewoording van de bovengenoemde elementen. Zo zijn er partijen die streven naar een hoge vertegenwoordiging van jongeren en vrouwen, terwijl andere partijen eerder een representatieve kandidatenlijsten nastreven. Een algemene tendens kan worden teruggevonden bij de gendercriteria. De regels inzake gender die werden teruggevonden in de partijstatuten zijn een eerder operationele vertaling van de wettelijke regels. Geen enkele partij vermeldt maatregelen die ingrijpender zijn dan de wettelijke regels inzake de representativiteit van vrouwen.

Wanneer de bovengenoemde regels worden vergeleken met de kenmerken van de kandidaten op de lijst, blijkt dat de partijen met regels kunnen worden gepositioneerd op een continuüm van weinig tot veel respect. De partijen Open VLD, SP.A, Ecolo en Groen worden gecategoriseerd als partijen die hun eigen regels naleven. De partijen N-VA, PVDA, PS en CDH leven de eigen regels in zekere mate na. Er zijn eveneens twee partijen die zich weinig aan de eigen regels houden; namelijk PTB en CD&V. De overige partijen die werden onderzocht; met name Vlaams Belang, Parti Populaire en DEFI hebben geen regels inzake gender of leeftijd. Hierbij kan er worden opgemerkt dat hoe minder de regels aangaande gender en leeftijd geformaliseerd zijn, hoe minder de kans er is dat ze worden nageleefd.

In de verklarende analyse werd er vervolgens nagegaan in welke mate bepaalde partijkenmerken ervoor zorgen dat partijen zich in meer of mindere mate aan de regels houden. Allereerst blijkt dat er een verband is tussen de selectieprocedure en de mate van respect voor de eigen regels. Op basis van de wet van curvilineaire dispariteit werd geponoerd dat een inclusief selectoraat vaker zou afwijken van de regels om te voldoen aan de wensen van het kiespubliek. Het proefschrift slaagt er echter, net zoals andere onderzoeken, niet in om deze wetmatigheid te bewijzen. Ten tweede werd er een verband aangetoond tussen de bestuurstaal van de partij en de mate van respect voor de regels. Volgens de hypothese zouden Vlaamse partijen zich meer aan de regels houden dan Franstalige partijen. Dit werd voornamelijk toegekend aan het verschil in cultuur. De hypothese kon echter noch bevestigd, noch weerlegd worden. De bestuurstaal speelt bijgevolg een rol met betrekking tot het respect voor de regels, maar het blijft onduidelijk welke concrete rol

dit is. Ten slotte blijkt er een verband te zijn tussen de positie van de partij op het politieke spectrum en de mate van respect voor de regels. De literatuur veronderstelt hierbij dat hoe linkser de positie op het politieke spectrum is, hoe meer de partij zich aan de regels houdt. Uit de analyse blijkt er echter geen lineair verband te zijn tussen de positie van de partij op het politieke spectrum en de mate van respect voor de regels. Hierbij zouden centropartijen zich minder aan de regels houden dan linkse partijen en rechtse partijen.

6.2. Discussie

Omwille van de beperkte hoeveelheid empirische studies inzake de formele selectiecriteria en het al dan niet naleven ervan, kan dit proefschrift geclassificeerd worden als een exploratief onderzoek. Dit uit zich voornamelijk in de beperkte verklarende waarde die het proefschrift aanbiedt. Omwille van de beperkte hoeveelheid data konden enkel de criteria leeftijd en gender worden vergeleken met de kenmerken van de kandidaten op de lijst. Dit zorgt ervoor dat het onderzoekselement 'respect voor de regels' op slechts twee criteria (leeftijd en gender) gebaseerd is. Daarenboven kon er bij sommige partijen slechts één kenmerk vergeleken worden. De verkregen inzichten kunnen verder onderzocht worden via bijkomende analyses met behulp van een kwantitatieve onderzoeksmethode. Zo zijn kunnen criteria zoals etniciteit en ervaring die vervat zitten in de topiclijst leiden tot een versterking van de onderzoeksresultaten. Hierbij kan eveneens worden nagegaan of er een 'trade-off' is tussen selectiecriteria. Toekomstig onderzoek dient bijgevolg meer data te vergaren om zodoende meer kenmerken te vergelijken, wat zal leiden tot een rijkere analyse. Ook een bijkomende territoriale analyse kan leiden tot nieuwe inzichten. Zo zouden de gegevens van verschillende Europese landen kunnen opgenomen worden om een vergelijkende analyse te maken met behulp van de gehanteerde *mixed methods* van dit proefschrift.

Ondanks de reeds aanwezige triangulatie van kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden, kan toekomstig onderzoek gebruikmaken van bijkomende gegevensgenererende activiteiten. Zo kan aan de hand van enquêtes en interviews gepolst worden naar de informele criteria en welke rol zij spelen in het naleven van de regels. Het opnemen van subjectieve variabelen zou zo leiden tot nieuwe informatie die de analyse naar de mate waarin partijen de eigen regels respecteren, vervolledigd.

Ten slotte dient erop te worden gewezen dat het proefschrift focust op de vraagzijde van politieke partijen. De vraagzijde van een partij wordt echter beïnvloed door het aanbod van kandidaten. Het is mogelijk dat de partijen die zich aan de regels houden meer aantrekkingskracht uitoefenen ten aanzien van jongeren en vrouwen. Dit zorgt ervoor dat dergelijke partijen minder moeite hebben om zich aan de eigen regels te houden. Daarentegen is het mogelijk dat bepaalde partijen inspanningen leveren om vrouwelijke en jonge kandidaten op hun lijsten te positioneren, maar dat ze geconfronteerd worden met een beperkt aanbod. Toekomstig onderzoek kan deze aanbodzijde integreren in de analyse om zodoende een verrijking van de onderzoeksresultaten te bekomen.

7. Bibliografie

7.1. Literatuur

- Achterberg, P. (2006). Het einde van links en rechts: realiteit of populaire mythe? *Mens En Maatschappij*, 81(1), 51–63.
- Akirav, O. (2018). Candidate Selection Methods , Cooperation and Legislative Effectiveness. *Review of European Studies*, 10(1), 46–60. <https://doi.org/10.5539/res.v10n1p46>
- Aldrich, A. S., & Daniel, W. T. (2019). The Consequences of Quotas: Assessing the Effect of Varied Gender Quotas on Legislator Experience in the European Parliament. *Politics and Gender*, 1–30. <https://doi.org/10.1017/S1743923X19000291>
- Arriola, L. R., & Johnson, M. C. (2014). Ethnic Politics and Women’s empowerment in Africa: Ministerial Appointments to Executive Cabinets. *American Journal of Political Science*, 58(2), 495–508. <https://doi.org/10.1111/ajps.12075>
- Ballington, J. (2004). Strengthening Internal Political Party Democracy : Candidate Recruitment from a Gender Perspective. *How to Strengthen Internal Party Democracy?*, 1–10. Durban.
- Baras, M., Barberà, O., & Barrio, A. (2007). Beyond may’s law: ideological disparities and intraparty conflict. *Partisanship in Europe: Members, Activists and Identifiers*, (May), 1–25. Helsinki.
- Bauwens, L., Deplancke, B., Nys, E., & Vandevijvere, C. (2019). Hoe stellen partijen hun kandidatenlijsten samen? Retrieved October 30, 2019, from Gaspar Blogt website: <http://www.gaspar-blogt.ugent.be/blog/hoe-stellen-partijen-hun-kandidatenlijsten-samen/>
- Beaman, L., Duflo, E., Pande, R., & Topalova, P. (2011). Political Reservation and Substantive Representation: Evidence from Indian Village Councils. *India Policy Forum*, 7(1), 159–201.
- Beheydt, L. (2000). *Hoe Vlaams Zijn De Vlamingen? : Over Identiteit*. (L. Abicht, L. Baeck, & R. Bauer, Eds.). Leuven: Davidsfonds.
- Bjarnegård, E., & Zetterberg, P. (2019). Political parties, formal selection criteria, and gendered parliamentary representation. *Party Politics*, 25(3), 325–335. <https://doi.org/10.1177/1354068817715552>
- Blomgren, M. (1999). Candidate selection to the European Parliament : A comparative study of Ireland, the Netherlands and Sweden. *ECPR Paper for the 1999 Workshop in Mannheim 990326-31*, 2–10. Umeå.
- Bouhon, F., Dodeigne, J., & Vandeleene, A. (2018). La confection des Listes de candidats: règles juridiques et pratiques politiques. In F. Bouhon & M. Reuchamps (Eds.), *Les systèmes électoraux de la Belgique* (2nd ed., pp. 193–214). Brussel: Larcier.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Braga, M., & Scervini, F. (2017). The performance of politicians: The effect of gender quotas. *European Journal of Political Economy*, 46(March), 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2016.10.007>

- Cancela, J., Dias, A. L., & Lisi, M. (2017). The impact of endorsements in intra-party elections: Evidence from open primaries in a new Portuguese party. *Politics*, 37(2), 167–183. <https://doi.org/10.1177/0263395716680125>
- Castles, F. G., & Mair, P. (1984). Left–Right Political Scales: Some ‘Expert’ Judgments. *European Journal of Political Research*, 12(1), 73–88. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1984.tb00080.x>
- Caul, M. (1999). Women’s Representation in Parliament. *Party Politics*, 5(1), 79–98. <https://doi.org/10.1177/1354068899005001005>
- Celis, K., Childs, S., Kantola, J., & Krook, M. L. (2014). Constituting women’s interests through representative claims. *Politics and Gender*, 10(2), 149–174. <https://doi.org/10.1017/S1743923X14000026>
- Cheng, C., & Tavits, M. (2011). Informal influences in selecting female political candidates. *Political Research Quarterly*, 64(2), 460–471. <https://doi.org/10.1177/1065912909349631>
- Childs, S. (2004). A Feminised Style of Politics? Women MPs in the House of Commons. *The British Journal of Politics and International Relations*, 6(1), 3–19. <https://doi.org/10.1111/j.1467-856x.2004.00124.x>
- Chiva, C. (2014). Gender, European integration and candidate recruitment: The European Parliament Elections in the new EU member states. *Parliamentary Affairs*, 67(2), 458–494. <https://doi.org/10.1093/pa/gss047>
- Dahlerup, D., Freidenvall, L., Johansson, E., Stolt, E., Bivald, K., & Persson-Weiss, L. (2011). *Electoral Gender Quota Systems and their implementation in Europe*. Brussel.
- Dalton, R. J. (1985). Political Parties and Political Representation: Party Supporters and Party Elites in Nine Nations. *Comparative Political Studies*. <https://doi.org/10.1177/0010414085018003001>
- Dalton, R. J. (2017). Party representation across multiple issue dimensions. *Party Politics*, 23(6), 609–622. <https://doi.org/10.1177/1354068815614515>
- Dassonneville, R., Baudewyns, P., & Willocq, S. (2015). Personalisering en electorale volatiliteit. In K. Deschouwer, P. Delwit, M. Hooghe, P. Baudewyns, & S. Walgrave (Eds.), *De kiezer ontcijferd* (1st ed., pp. 41–56). Leuven: LannooCampus.
- Davidson-Schmich, L. K. (2006). Implementation of political party gender quotas: Evidence from the German Länder 1990–2000. *Party Politics*, 12(2), 211–232. <https://doi.org/10.1177/1354068806061338>
- De Paola, M., Scoppa, V., & Lombardo, R. (2010). Can gender quotas break down negative stereotypes? Evidence from changes in electoral rules. *Journal of Public Economics*, 94(6), 344–353. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.02.004>
- De Rynck, F., & Wayenberg, E. (2017). De lokale besturen. In A. Hondeghem, W. Van Dooren, F. De Rynck, B. Verschuere, & S. Op de Beeck (Eds.), *Handboek Bestuurskunde : Organisatie En Werking Van Het Openbaar Bestuur* (Vol. 1, pp. 249–289). Brugge: Vanden Broele.
- De Winter, L. (1988). Belgium: Democracy or oligarchy? In M. Gallagher & M. Marsh (Eds.), *Candidate selection in comparative perspective: The secret garden of politics* (pp. 20–46). Newbury Park, CA:

Sage Publications.

- De Winter, L. (2006). Multi-level party competition and coordination in Belgium. In D. Hough & C. Jeffrey (Eds.), *Devolution and electoral politics* (1st ed., pp. 76–96). Manchester: Manchester University Press.
- De Winter, L., Erzeel, S., & Vandeleene, A. (2013). Nationale bemoeienis of lokale autonomie? het lijstvormingsproces bij gemeenteraadsverkiezingen. In *Op zoek naar de kiezers: lokale partijafdelingen en de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2012* (pp. 93–112). Brussel: Academic & Scientific Publishers (ASP).
- Deininger, K., Jin, S., Nagarajan, H. K., & Xia, F. (2015). Does Female Reservation Affect Long-Term Political Outcomes? Evidence from Rural India. *The Journal of Development Studies*, 51(1), 1–30. <https://doi.org/10.1080/00220388.2014.947279>
- Deschouwer, K., & Sinardet, D. (2010). Identiteiten, communautaire standpunten en stemgedrag. In K. Deschouwer, P. Delwit, M. Hooghe, & S. Walgrave (Eds.), *De stemmen van het volk* (pp. 75–99). Retrieved from https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=lang_nl&id=03A4363JQd4C&oi=fnd&pg=PA7&dq=online-marketing&ots=ODnpzysncc&sig=-ImcjM4fZTYvTV7egVnPpdXYXB4
- Devos, C., Van Liefvering, H., & Verlet, D. (2006). Drie centrale variabelen. Een vergelijking tussen politici en kiezers. In *Op het kruispunt van de politiek: links en rechts in Vlaanderen* (pp. 69–109). Gent: Academia Press.
- Devroe, R. (2019). *Understanding women's political underrepresentation: the prevalence of political gender stereotypes in Flanders (Belgium)*. Ugent, Gent.
- Devroe, R., De Vet, B., Vandevoorde, N., & Wauters, B. (2017). Diversity among Belgian party members and its consequences. *ECPR Joint Sessions of Nottingham*, 1–23. Retrieved from <https://biblio.ugent.be/publication/8518351/file/8518354>
- Devroe, R., de Vet, B., & Wauters, B. (2017). De partijbasis als microkosmos? De representativiteit van partijleden onderzocht. In *Wie is nog van de partij? Crisis en toekomst van partijleden in Vlaanderen* (pp. 23–42). Gent.
- Dewachter, W. (2008). België is al opgedeeld , maar zijn elite wil er niet aan. *Christen Democratische Verkenningen*, (Lente 2018), 41–50.
- Directie van de verkiezingen. (2020). Hoe zich kandidaat stellen? Retrieved March 9, 2020, from <https://verkiezingen.fgov.be/kandidaten/hoe-zich-kandidaat-stellen>
- Epstein, L. D. (2000). *Political Parties in Western Democracies*. New York: Praeger. (4th ed.). Retrieved from [https://books.google.be/books?id=ilolxT5S3SMC&pg=PA31&hl=nl&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onpage&q=the selection of party candidates is basically a private affair&f=false](https://books.google.be/books?id=ilolxT5S3SMC&pg=PA31&hl=nl&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onpage&q=the%20selection%20of%20party%20candidates%20is%20basically%20a%20private%20affair&f=false)
- Erzeel, S. (2011). Wat veranderen quota's? Rekrutering en selectie van kandidaten door Belgische partijen na de invoering van de quotawetten. *Tijdschrift Voor Genderstudies*, 14(2), 6–19.
- Franceschet, S., & Piscopo, J. M. (2008). Gender Quotas and Women's Substantive Representation: Lessons from Argentina. *Politics & Gender*, 4(3), 393–425.

<https://doi.org/10.1017/S1743923X08000342>

- Geissel, B., & Hust, E. (2005). Democratic mobilisation through quotas: Experiences in India and Germany. *Commonwealth and Comparative Politics*, 43(2), 222–244. <https://doi.org/10.1080/14662040500151101>
- Geys, B., & Sørensen, R. J. (2019). The impact of women above the political glass ceiling: Evidence from a Norwegian executive gender quota reform. *Electoral Studies*, 60(3), 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2019.102050>
- Hazan, R. Y., & Rahat, G. (2010). Democracy within parties: candidate selection methods and their political consequences. *Comparative Politics*, 1–179. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- Hazan, R. Y., & Voerman, G. (2006). Electoral systems and candidate selection. *Acta Politica*, 41(2), 146–162. <https://doi.org/10.1057/palgrave.ap.5500153>
- Holmberg, S. (1989). Political Representation in Sweden. *Scandinavian Political Studies*, 12, 1–36. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.1989.tb00079.x>
- Hondeghem, A., & Schram, F. (2017). De federale overheid. In A. Hondeghem, W. Van Dooren, F. De Rynck, B. Verschuere, & S. Op de Beeck (Eds.), *Handboek bestuurskunde: Organisatie en werking van het openbaar bestuur*. (1st ed., pp. 171–177). Brugge: Vanden Broele.
- Hopkin, J. (2001). Bringing the Members Back in? *Party Politics*, 7(3), 343–361. <https://doi.org/10.1177/1354068801007003005>
- Indriðason, I. H., & Kristinsson, G. H. (2015). Primary consequences: The effects of candidate selection through party primaries in Iceland. *Party Politics*. <https://doi.org/10.1177/1354068813487117>
- Jick, T. (1979). Mixing Qualitative and Quantitative Methods: Triangulation in Action. *Administrative Science Quarterly*, 24(4), 602–611. <https://doi.org/10.2307/2392366>
- Jogani, C. (2018). *Effect of Political Quotas on Candidate Attributes and the Provision of Public Goods* (pp. 1–63). pp. 1–63. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3347098>
- Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112–133. <https://doi.org/10.1177/1558689806298224>
- Karp, J. A., & Banducci, S. A. (2008). When politics is not just a man’s game: Women’s representation and political engagement. *Electoral Studies*, 27(1), 105–115. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2007.11.009>
- Katz, R. S. (2014). European democracies in comparative perspective. In I. van Biezen & H.-M. ten Napel (Eds.), *European democracies in comparative perspective* (pp. 17–45). Leiden: Leiden University Press.
- Kelbel, C. (2018). ‘I bend, indeed, but never break’: Formal rules and informal processes of candidate selection for European elections. *Party Politics*, 26(1), 43–55. <https://doi.org/10.1177/1354068818754602>
- Kennedy, F., Lyons, P., & Fitzgerald, P. (2006). Pragmatists, ideologues and the general law of curvilinear disparity: The case of the Irish Labour party. *Political Studies*, 54(4), 786–805.

<https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2006.00630.x>

- Krook, M. L. (2010). Why are fewer women than men elected? Gender and the dynamics of candidate selection. *Political Studies Review*, 8(2), 155–168. <https://doi.org/10.1111/j.1478-9302.2009.00185.x>
- Kuhlmann, S., & Wollmann, H. (2019). Theories and analytical approaches. In *Introduction to comparative public administration* (2nd ed., pp. 10–24). Retrieved from https://books.google.be/books?hl=nl&lr=&id=q46ODwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR1&dq=introduction+to+comparative+public+administration+kuhlmann&ots=qnwzCnvvKd&sig=Rlj-_Ql2n5nejWzqDd0_2P8skzY#v=onepage&q=introduction+to+comparative+public+administration+kuhlmann&f=fal
- Langston, J. (2001). Why rules matter: Changes in candidate selection in Mexico's PRI, 1988-2000. *Journal of Latin American Studies*, 33(3), 485–511. <https://doi.org/10.1017/S0022216X01006137>
- Lawless, J. L., & Fox, R. L. (2008). Why Are Women Still Not Running for Public Office? *Issues in Governance Studies*, 16(May), 1–20. Retrieved from http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2008/05_women_lawless_fox/05_women_lawless_fox.pdf
- LeDuc, L., Niemi, R. G., & Norris, P. (2002). Introduction: Comparing Democratic Elections. In L. LeDuc, R. G. Niemi, & P. Norris (Eds.), *Comparing Democracies 2 edited* (1st ed., pp. 1–40). London: Sage Publications.
- Linek, L., & Outlý, J. (2006). Selection of Candidates to the European Parliament in the Main Czech Political parties. *Contemporary European Studies*, 1, 5–31.
- Lundell, K. (2004). Determinants of Candidate Selection: The Degree of Centralization in Comparative Perspective. *Party Politics*, 10(1), 25–47. <https://doi.org/10.1177/1354068804039119>
- May, J. D. (1973). Opinion structure of political parties: the special law of curvilinear disparity. *Political Studies*. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1973.tb01423.x>
- Meier, P., Rihoux, B., Erzeel, S., Lloren, A., & Van Ingelgom, V. (2006). *Belgische partijen en seksegelijkheid: een trage maar gestage evolutie?* Brussel.
- Meriläinen, J., & Tukiainen, J. (2018). Rank effects in political promotions. *Public Choice*, 177(1), 87–109. <https://doi.org/10.1007/s11127-018-0591-8>
- Murray, R., Krook, M. L., & Opello, K. A. R. (2012). Why Are Gender Quotas Adopted? Party Pragmatism and Parity in France. *Political Research Quarterly*, 65(3), 529–543. <https://doi.org/10.1177/1065912911414590>
- Narud, H. M., & Skare, A. (2002). Are party activists the party extremists? The structure of opinion in political parties. *Scandinavian Political Studies*, 22, 45–65. <https://doi.org/10.1111/1467-9477.00003>
- Neckebroek, C., Vanderstraeten, I., & Verhaeghe, M. (2015). Interviews. In *Onderzoeksvaardigheden: Voor onderwijs, zorg en welzijn* (1st ed., pp. 209–237). Antwerpen: De Boeck nv.
- Niek, R., & Lindeman, L. (2005). Documentanalyse. In *Kwalitatief onderzoek* (pp. 18–20). Retrieved from

<http://www.cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2>
(2005)/om2_files/syllabus/%5Cnhttp://link.springer.com/10.1007/s12445-015-0012-x

- Norris, P., & Lovenduski, J. (1995). *Political recruitment: Gender, race and class in the british parliament*. Cambridge: Cambridge University Press.
- O'Brien, D. Z., & Rickne, J. (2016). Gender quotas and women's political leadership. *American Political Science Review*, 110(1), 112–126. <https://doi.org/10.1017/S0003055415000611>
- Paskarina, C., Hermawati, R., & Nuraeni. (2019). Incumbency Advantage as a Basis of Party Coalition in Regional Heads Candidate Selection. *MIMBAR*, 35(1), 78–87.
- Pennings, P., & Hazan, R. Y. (2001). Democratizing candidate selection: Causes and consequences. *Party Politics*, 7(3), 267–275. <https://doi.org/10.1177/1354068801007003001>
- Pitkin, H. F. (1967). *The concept of representation* (1st ed.). Retrieved from <https://books.google.be/books?hl=nl&lr=&id=AgUVWLswTNEC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Pitkin,+H.+F.+1967.+The+concept+of+representation.+Berkeley:+University+of+California+Press.&ots=16wMiKUkt5&sig=31mQP3mE72aeXblrutRPGCnWrjY#v=onepage&q&f=false>
- Pittoors, G., Renson, T., Schamp, T., & Wauters, B. (2017). Harde kern versus supporters zonder abonnement: Invloed en inspraak voor leden en niet-leden. In B. Wauters (Ed.), *Wie is nog van de partij?* (pp. 125–126). Gent: Acco.
- Put, G., & Maddens, B. (2019). *Het profiel van de (Vlaamse) verkozenen in de Kamer : Een analyse van 1987 t . e . m . 2019*.
- Rahat, G., & Hazan, R. Y. (2001). candidate selection methods: an analytical framework. *Party Politics*, 7(3), 297–322.
- Rashkova, E. R. (2017). Constitutionalizing Power: How Do Rules Legitimize the Executive? *Slovak Journal of Political Sciences*, 17(2), 202–221. <https://doi.org/10.1515/sjps-2017-0009>
- Reiser, M. (2014). The universe of group representation in Germany: Analysing formal and informal party rules and quotas in the process of candidate selection. *International Political Science Review*, 35(1), 55–66. <https://doi.org/10.1177/0192512113507732>
- Risse, T., & Kleine, M. (2007). Assessing the legitimacy of the EU's treaty revision methods. *Journal of Common Market Studies*, 45(1), 69–80. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2007.00703.x>
- Rosa VZW. (2019). *Politieke participatie in België: cijfers*. Retrieved from <https://rosavzw.be/site/kwesties/politieke-participatie/in-belgie>
- Santana, A., & Aguilar, S. (2019). Bringing Party Ideology Back In: Do Left-Wing Parties Enhance the Share of Women MPs? *Politics and Gender*, 15(3), 547–571. <https://doi.org/10.1017/S1743923X1800048X>
- Schamp, T., & Devos, C. (2015). Verkiezingen en kiessystemen. In C. Devos (Ed.), *Een plattegrond van de macht : inleiding tot politiek en politieke wetenschappen* (3rd ed., pp. 491–555). Gent: Academia Press.
- Scharpf, F. W. (1998). *Interdependence and Democratic Legitimation* (No. 98/2). Retrieved from <http://www.mpifg.de/pu/workpap/wp98-2/wp98-2.html>

- Schuck, A. R. T., Xezonakis, G., Elenbaas, M., Banducci, S. A., & de Vreese, C. H. (2011). Party contestation and Europe on the news agenda: The 2009 European Parliamentary Elections. *Electoral Studies*, 30(1), 41–52. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2010.09.021>
- Schwindt-Bayer, L. A. (2009). Making quotas work: The effect of Gender quota laws on the election of women. *Legislative Studies Quarterly*, 34(1), 5–28. <https://doi.org/10.3162/036298009787500330>
- Shomer, Y. (2014). What affects candidate selection processes ? A cross-national examination. *Party Politics*, 20(4), 533–546. <https://doi.org/10.1177/1354068811436060>
- Siavelis, P. (2002). The Hidden Logic of Candidate Selection for Chilean Parliamentary Elections Author (s): Peter Siavelis Published by : Comparative Politics , Ph . D . Programs in Political Science , City University of New York Stable URL : <http://www.jstor.org/stable/41>. *Comparative Politics*, 34(4), 419–438.
- Smith, J., & Firth, J. (2011). Qualitative data analysis: application of the framework approach. *Nurse Researcher*, 18(2), 52–62. <https://doi.org/10.7748/nr2011.01.18.2.52.c8284>
- sp.a. *Statuten van sp.a.* , (2016).
- Squires, J. (2007). State Feminism and Political Representation. *Parliamentary Affairs*, (January 2007). <https://doi.org/10.1093/pa/gsl047>
- StatBel. (2019). Open Data. Retrieved from <https://statbel.fgov.be/nl/open-data?category=23>
- Strom, K. (1990). A Behavioral Theory of Competitive Political Parties. *American Journal of Political Science*, 34(2), 565–598.
- Tyler, T. R. (2006). Psychological Perspectives on Legitimacy and Legitimation. *Annual Review of Psychology*, 57(1), 375–400. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.57.102904.190038>
- Van Bosstraeten, P.-J. (2008). De splitsing van de Belgische Socialistische Partij. Twee verklarende documenten. *WT. Tijdschrift over de Geschiedenis van de Vlaamse Beweging*, 67(2), 99–114. <https://doi.org/10.21825/wt.v67i2.12473>
- Van den Eeckhout, P. (2017). De politieke partijen. In P. Van den Eeckhout & G. Vanthemsche (Eds.), *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19e-21e eeuw* (3rd ed., pp. 760–761). Brussel: Koninklijke Commissie voor Geschiedenis.
- Vande Lanotte, J., Bracke, S., & Goedertier, G. (2017). *België voor beginners : wegwijs in het Belgisch labrynt*. Brugge: Die Keure.
- Vandeleene, A. (2018). La sélection des candidats aux élections par les partis politiques. L'exemple du scrutin du 25 mai 2014. *Courrier Hebdomadaire Du CRISP*, n° 2398(33), 5. <https://doi.org/10.3917/cris.2398.0005>
- Vandeleene, A., & De Winter, L. (2018). The curious stability of candidate selection methods in Belgium in times of crisis. In X. Coller, G. Cordero, & A. M. Jaime-Castillo (Eds.), *The Selection of Politicians in Times of Crisis* (1st ed., pp. 49–66). <https://doi.org/10.4324/9781315179575>
- Vandeleene, A., Dodeigne, J., & De Winter, L. (2016). What Do Selectorates Seek ? A Comparative Analysis of Belgian Federal and Regional Candidate Selection Processes in 2014. *American Behavioral*

Scientist, 60(7), 889–908. <https://doi.org/10.1177/0002764216632825>

- Vandeleene, A., & Sandri, G. (2019). The More, the Smoother? Candidate Selection and Intraparty Competition. In A. Vandeleene, L. De Winter, & P. Baudewyns (Eds.), *Candidates, Parties and Voters in the Belgian Partitocracy* (pp. 77–104). <https://doi.org/10.1007/978-3-319-96460-7>
- Verleden, F. (2013). De toegang tot de parlementaire elite. Politieke rekrutering en lijstvorming in België in historisch perspectief. *Politicologenetmaal*, 1–20.
- Vlaamse Regering. (2019). *Vlaamse Regering 2019-2024: Regeerakkoord* (pp. 188–190). pp. 188–190. Retrieved from <http://www.vlaanderen.be/nl/vlaamse-regering>
- Wallner, J. (2008). Legitimacy and public policy: Seeing beyond effectiveness, efficiency, and performance. *Policy Studies Journal*, 36(3), 421–443. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.2008.00275.x>
- Wauters, B. (2009). *Intra-party democracy in Belgium : On paper , in practice and through the eyes of the members*. (April), 1–36.
- Wauters, B., Pittoors, G., & Moens, P. (2019). *Het gebruik van de voorkeurstem bij de parlementsverkiezingen van 26 mei 2019*. Retrieved from www.gaspar-blogt.ugent.be
- Wauters, B., Verlet, D., & Ackaert, J. (2010). Meer gewicht voor voorkeurstemmen op lokaal vlak : broodnodige of overbodige hervorming ? *BURGER, BESTUUR EN BELEID*, 6(2), 103–114.
- Weldon, S. (2007). Intraparty Opinion Structure , Dominant Factions and Party Behavior : Moving beyond May ' s Law. *ECPR Joint Sessions*, 1–37. Helsinki.

7.2. Krantenartikels

De Standaard. (2016, June 5). *SP.A stemt voor einde cumul: burgemeesters en schepenen niet meer in Parlement*. Retrieved from https://www.standaard.be/cnt/dmf20160605_02324039

Devos, C. (9/10/2018). Politiek links en politiek rechts uitgeklaard. *VRT NWS*. Geraadpleegd op 28 februari 2020 op <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/10/09/politiek-links-en-politiek-rechts-uitgeklaard/>

Lefevre, F. (16/05/2019) Wallonië worstelt met economische clichés, maar kloppen die wel? Een blik over de taalgrens. *VRT NWS*. Geraadpleegd op 27 februari 2020 op <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/05/10/de-stand-van-wallonie/>

Wauters, R. (2019, May 15). *Ex-poetsvrouw kan PVDA Vlaamse zetel bezorgen*. p. 11. Retrieved from <https://www.demorgen.be/politiek/deze-ex-poetsvrouw-kan-pvda-een-zetel-in-de-kamer-bezorgen~bacab5e7/>

7.3. Wetgeving

Bijzondere wet met betrekking tot de Brusselse Instellingen (14 januari 1989) Geraadpleegd op 26 oktober 2019 op http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1989011230&table_name=wet.

Bijzondere wet tot hervorming der instellingen (15 augustus 1980). Geraadpleegd op 26 oktober 2019 op http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1980080802&table_name=wet

Code de la démocratie locale et de la décentralisation (12 augustus 2004). Geraadpleegd op 26 oktober 2019 op http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2004042242&table_name=loi.

Decreet houdende de organisatie van de lokale en provinciale verkiezingen en houdende wijziging van het Gemeentedecreet van 15 juli 2005, het Provinciedecreet van 9 december 2005 en het decreet van 19 december 2008 betreffende de organisatie van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (aangehaald als : het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van 8 juli 2011) (25 augustus 2011).

Geraadpleegd op 26 oktober 2019 op
https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2011070824

Décret spécial modifiant l'article 28 de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles en vue d'instaurer l'obligation d'alterner systématiquement le genre des candidats sur les listes pour l'élection des membres du Parlement wallon (28/05/2018). Geraadpleegd op 24 februari 2020 op http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=fr&caller=summary&pub_date=18-05-28&numac=2018202651

De gecoördineerde Grondwet (27 februari 2019). Geraadpleegd op 26 oktober 2019 op http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&table_name=wet&la=N&cn=1994021730.

8. BIJLAGEN